

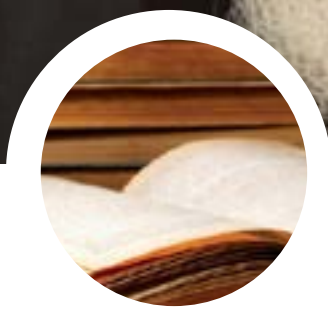

"מדיני ממונות פחדת, אבל לדון דיני נפשות אינך חושש?"

כשאתה מסיים
לספר את הסיפור
הזה, אתה לא מעיף
מבט לכיוונו של
הילד המרדן. אל
תסתכל עליו לא
בזווית העין ולא
כאילו בדרך אגב.
אל תבדוק אם הוא
מחייך או שהוא
מסמיק

/// עמוד 21

זכורני משחר
נעורי, כי היינו
קונים מידי שנה
ספרי לימוד
משומשים. אולם
אאמו"ר זצ"ל,
היה מקפיד
שספרי הקודש
שנרכוש יהיו רק
חדשים!

/// עמוד 18

הלהט בעיניו
של רבי משה
לא נתן לי מנוח.
ראיתי באישוני
עיניו את זעקת
בני הנוער
ומצוקתם.

/// עמוד 9

**מין החזו"א
בא לביתי
ואמר שאינו
זז מכאן
עד שנקנה
המגרש**

/// עמוד 2

**מ
החזו"א
בא לביתי
ואמר
שאינו זז
מכאן עד
שנקנה
המגרש**

מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל הַלּוֹי וְאֶזְנֵר בַּעַל 'שְׁבֵט הַלּוֹי' זצ"ל, עַל מֵאֲחֹרֵי הַקְּלָעִים אִיךְ הוֹקְמָה יְשִׁיבַת 'חֲכָמֵי לּוֹבְלִין' וְעַל קוֹרוֹת הַיְשִׁיבָה

משמע על כך החזון איש ז"ע, שלח לקרוא אליו. עשה ר' אברהם מרדכי כמצווה ונזדרז להתייבב במעון קודשו של החזון איש כשהוא נרגש ונרעש. להפתעתו פנה אליו החזון איש וביקשו כי יועיל בטובו להתלוות אליו לטיול קצר ברחובותיה של בני ברק. שמח רבי אברהם מרדכי על ההזדמנות והזכות ונענה בחיוב.

עודם מהלכים במתינות לאורכם של הרחובות הבלתי סלולים. עצר לפתע החזון איש זצ"ל על מקומו, הקיש במקלו על הארץ, ואמר לו, "פה, פה תיבנה הישיבה". מששאלו רא"מ מדוע באמת לא יוכלו לבנותה במקום אחר - הן ישנם מקומות נוספים בארץ המשוועים למעט לחלוחית של תורה ויראה, נענה החזון איש: "התורה הקדושה היא כמו כוח החשמל. מעט אור כאן ומעט אור שם, עדיין אינו נותן הרבה. רק אם האור כולו ירוכז במקום אחד, והישיבות אף הן תיבנינה יחד, זה מה שיהווה מוקד בעל עוצמה והשפעה". רבינו היה ממליץ על מרן החזון"א את הנאמר על דוד המלך, שאף שלא זכה לראות בבנין הבית, עם כל זאת בעיני רוחו כבר ראה כביכול את ביהמ"ק עומד על תילו בקוראו 'מזמור שיר חנוכת הבית'.

חֲרֻבּוֹת עוֹלָם תִּקְוָה

מדבר של שממה היתה בבני ברק באותם ימים, מושבה קטנה ומתפתחת, אך עדיין נתונה למגבלות התקופה. בנייני הענק התוחמים כיום את רחובותיה בכל פינה והופכים אותה למטרופולין ענק, היו אז חזון רחוק בני ברק הייתה מושבה זעירה מלאה תלוליות חול ועפר, לצד מתי מעט בתים חד או דו קומתיים הבנויים בתפזורת. חלקות חקלאיות בהן עמלו לפרנסתם תושבים ישרי דרך, הקיפו את העיר מכל עבריה ואף חדרו לתוכה פה ושם. המסחר בעיר היה זעיר וכלל מספר חנויות מרוכל, בתי חרושת ובתי מלאכה בהם עסקו תושבי בני-ברק.

היו אלו ימים של מתח תמידי מצד השכנים הערביים שלא ראו בעין יפה את ההשתלטות היהודית. תקריות איבה רוויות אלימות העיבו תדיר על אורח החיים, וכך גם אוירת הלחימה ההדדית בצל המדינה שבדרך. נתונים אלו לא הוסיפו כמובן לצמיחת האזור ולשגשוג הכלכלי. מה גם שהעולם עדיין טרם התאושש מהמשבר הכלכלי החמור שנוצר בעקבות מלחמת העולם השנייה שפגע פגיעה אנושה בחיי המסחר והכלכלה בכל רחבי תבל.

המאפיינים הבולטים של התקופה היו דוחק ומחסור. מצרכים לא היו מעולם בשפע, בהם גם כאלו חיוניים. שלא לדבר על פריטים פחות הכרחיים שלא היו כלל בנמצא. כמעט בכל בית ומשפחה למודים היו כיצד להתמודד באופן יומיומי עם חיי דלות ומחסור, ולהצטמצם בהתאם לקיים. אלו היו החיים אז. על רקע חומרי עגמומי וקודר זה, נקל להבין כי הקמתה

"ובל אשכח עובדה שהיתה לי איתו [עם מרן החזון איש זצוק"ל], שיום אחד דיבר על לבי: 'עליכם החיוב לבנות', [ישיבה] ואני הייתי משתמט מזה בטענה, כי אין בכוחי להעמיס על שכמי דאגות ממון וירא אני כי לא יעלה בידני. אז אמר לי בתקיפות: 'מה אם רוצים? רואה אני כבר בנין של ב' קומות עומד לתלפיות'. כשראה שאף על פי כן לא נעשה רצונו בזה, בא לבית ואמר שאינו זז מכאן עד שנקנה המגרש והלך אתנו למוכר ובנוכחותו נגמר הקנין. וגם כן השלים מכספו החסר לנו..."

כך, במילים אלו מתאר רבינו בעל 'שבט הלוי' מרן הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, את שלבי ההקמה של בנין ישיבת חכמי לובלין המתנוסס עד ימינו אנו לתפארה, בלב שכונת 'זכרון מאיר' בבני ברק, כאשר מי שדחפו בפועל למלאכת ההקמה הקשה והמפרכת, היה לא אחר מאשר פאר הדור והדרו, מרן החזון איש זצוק"ל, שאף נידב מכספו וסייע בידי רבינו לרכוש את המגרש הראשון למבנה הקבע של הישיבה, וכדברי רבינו: "הוא אשר אילצנו להתחיל בבנין אף בידים ריקות, והיה משלים את החסר לנו בכסף..."

אך עוד קודם שהגיע וידי קניית המקום בפועל היה מרן החזון איש בסוד העניינים, והוא שהניח את כובד משקלו והשפעתו והורה על הקמתה של ישיבת חכמי לובלין דווקא בעיר בני ברק. באותם ימים, בעוד הרעיון להקים הישיבה טרם קרם עור וגידים, היו מי שטענו, כי מאחר שבבני ברק נמצאים כבר ב"ה כמה ישיבות ובתי מדרשות, מן הראוי היה שמגדלור של תורה עתידי זה יקבע את מקומו בעיר שזקוקה למעט 'ידישקייט' ובכך להרחיב את גבולות הקדושה גם למקומות נידחים.

בין העסקנים הדגולים אשר ליוו את הישיבה בצעדיה הראשונים מלבד מייסד שכונת 'זכרון מאיר' הנגיד עתיר הזכויות ר' יעקב הלפרין ז"ל, נמנה הרה"ח ר' אברהם מרדכי הרשברג ז"ל, שבאותה עת התעניין על אפשרות של רכישת קרקע זולה בעיר צפת, למען יקימו את הישיבה הקדושה באדמת עיר זו שהיתה אז עיר שמעטים בה תושבים חרדים.

שלושה חדרים בלבד הספיקו להם. שני חדרים שדלת רחבה הפרידה ביניהם, הפכו לחדר גדול ע"י פתיחת הדלת, ואלו שימשו כאחד לתפילה ולימוד, כחדר שיעורים, ובזמני הארוחות גם כחדר אוכל, החדר השלישי ששימש ללינה ולמשרד שלא היה כי אם פינת מכתבה קטנה, ובימות הקיץ מזג האוויר אפשר לבחורים להרחיב את מקומם, ושתי המרפסות הפכו גם הם למקומות לינה.

את ימי ראשיתה של הישיבה וחבלי הקמתה, ליוו מכתבי עידוד שכתבו גדולי הדור לרבינו, בהם הביעו את הערכתם והוקרתם על הקמת בית גדול זה. כך הגאון רבי זעליג בנגיס זצ"ל, ראב"ד ירושלים, מזכיר נכבדות אודות ה"שמועה הטובה והשם טוב שזכתה ישיבת חכמי לובלין הנבנית... על ידי ידידי עוז ודיד נפשי הרב הגאון המופלג לתהילה בכל יקר וסגולה, גדול בתורה ומצוין ביראה כש"ת מו"ה ר' שמואל וואזנער שליט"א אשר זכה לשמש את הגאון הצידי רבי אמיר שפירא זצ"ל שם בישיבתו בעיר לובלין..."

מכתב תמיכה נוסף מאותם ימים נשלח אליו על ידי הגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בו הוא מביע את הערכתו לישיבה המוקמת, ואת גדולתו של רבינו, שהיה אז צעיר לימים, להכירו ולהודיעו לרבים שיסייעו בידו בפעולתו הגדולה.

הגאון מטשעבין, רבי דוב בעריש ויידענפלד זצ"ל, שיגר גם הוא לרבינו מכתב תמיכה בו כותב הוא: "הנה ישיבת חכמי לובלין בזכרון מאיר שעל יד בני ברק העומדת תחת דגל כבוד הרב הגאון הגדול ר' שמואל הלוי וואזנר שליט"א מפורסמת לשם ולתהילה... והוסיפו כהנה וכהנה להפליג במעלותיה.

אין לך יפה מן הצניעות

בדברי ימיה של הישיבה אין התייחסות ארכיונית לתקופת הבראשית לא נחגגו חגיגות ולא נישאו נאומים, לא נערכו טקסים ואפילו התייחסות ציבורית בעיתונות כמעט נעדרה. ולא בכדי. היה זה אחד הקווים שהנחו את רבינו לאורך כל שנות הנהגתו, להתרחק מאור הזרקורים כמטחוו קשת ולהימנע מכל פרסום שאינו נחוץ והכרחי.

תחת אחד השיחים רמז רבינו להגיונו זה, אשר נעוץ היה בעובדה פלאית שנשא רבינו בזיכרונו. היה זה לקראת חגיגת 'חנוכת הבית' של הישיבה

של ישיבה בימים ההם, לא היתה מסע תענוגות. אפילו בחורים ובני נוער היו אז מצרך נדיר למדי, בשל מוראות המלחמה וחסול שארית הפליטה באירופה, כך שעל שכבת הגיל הישיבתי, התחרות היתה גדולה בין הישיבות הספרות שהיו אז בארץ ישראל.

אולם לרבינו היתה אז מטרה נעלית שבדירה לא עמדו כל שיקולים או אילוצים. הקמה מחדש את עולם התורה והחסידות שנחרב במלחמה, היא אשר עמדה בראש מעייניו, רבינו חפץ להציב נדבך נוסף של תורה וחסידות בארץ ישראל בדמות ישיבה שתישא את שמה של ישיבת חכמי לובלין ותעמיד שם ושארית לישיבתו הגדולה של רבו המהר"ם שפירא זצוק"ל, וכמי שראה את עצמו כמצווה ועושה מפיו, להקים גל-עד והמשך לישיבה החרבה דבק רבינו ביעד שהציב לעצמו וחתר כנגד הזרם בדרך להגשמת חזונו.

ידיעה קטנה וצנועה באחד מעיתוני התקופה, בקיץ של שנת תש"ז, בישרה על פעמיה של הישיבה החדשה:

"כפי שנודע לנו, יוקם בקרוב בזכרון מאיר, בנין מפואר לישיבת חכמי לובלין. לעת עתה שכרו בנין בן שתי קומות ובימים הקרובים מחילים הלימודים בישיבה זו תחת הנהלתו של גאון מפורסם..."

ואכן בשלהי שנת תש"ז הוקמה ישיבת חכמי לובלין החדשה בידי רבינו. הישיבה התחילה בזעיר אנפין, בקושי מנין בחורים חבשו את ספסליה, אך אלו היו את הגרעין הקטן והשורש האיתן אשר ממנו צמחו עדרים עדרים של תלמידים מופלגים בתורה ויראה לאורך של שנים עד היום הזה.

במהלך חודש תשרי תש"ח מוצאים אנו ודעת עיתונות נוספת המספרת על פתיחתה של ישיבת חכמי לובלין בזכרון מאיר שבבני ברק "בהנהלת הב הגאון המובהק מהר"ש הלוי ואזנר", תוך שהיא קוראת ל"חמישה בחורים מצוינים בעלי כישרון, בגילאי חמש עשרה ושבע עשרה" להתקבל לישיבה "עם אש"ל מלא".

הישיבה השתכנה לפי שעה בבנין דו קומתי ברחוב הלפרין 13, מבנה שנשכר לשם כך מיהודי שהתגורר אז בתל אביב והתפרנס ממקצוע החייטות. בקומה הראשונה בדירה קטנה התגורר רבינו יחד עם בני משפחתו, ואילו הדירה שבקומה ממעל יועדה עבור הישיבה, בה הרביץ רבינו תורה בפני קומץ התלמידים ששתו בצמא את דבריו.

את ימי ראשיתה של הישיבה וחבלי הקמתה, ליוו מכתבי עידוד שכתבו גדולי הדור לרבינו, בהם הביעו את הערכתם והוקרתם על הקמת בית גדול זה.

שהוא מקיף את הנשא כדרכו וכיד ה' הטובה עלינו. למחרת קודם קריאת התורה של שחרית, יצא רבינו מביתו אל בית המדרש עם ספר התורה החדש בידיו, כשהוא רוקד ומפזז בעוז יחד עם תלמידי הישיבה שהקיפוהו ורקדו סביבו בשמחה של מצוה לכבודה של תורה. כתום התהלוכה הקצרה אותה ליוו מספר כלי נגינה מועטים, הוכנס ספר התורה אל ארון הקודש ברוב חגיגות, עובר לקריאתו של יום.

רק פעמים בודדות נאות רבינו לערוך כינוסים מפוארים לתלמידים, שמטרתם להודות ולהלל לשם ה' על שנות חיים מלאי זיו והודה של תורה, בין כתלי הישיבה. בכינוס שנערך לציון חמישים שנה להקמת הישיבה, אף ציין רבינו במשאו את ההסתייגות שהיתה לו מלכתחילה:

"כשהועלה הרעיון לציין בשבח קיום ישיבתנו קדושה חמישים שנה, לא היה לבי שלם בזה, כי מעודי ועד היום בורח אני ככל האפשר מן הפרסום, ואין לך יפה מן הצניעות, אמנם גברו עלי אוהבי והסכמתי, ואם כן מוטל עלינו שיהא כינוס זה כינוס לצדיקים שטוב להם וטוב לעולם, ושיתרבה כבוד ה' וכבוד תורתו הקדושה".

(מתוך הספר אבי ההוראה)

**על היקום כולו
היה להזדעזע
ולהתעורר מאותה
תרדמת חולין
עתיקת יומין, אמר
הקב"ה: הריני
נותן את התורה
לישראל בקול
רעש גדול, גם
במחיר של שבירת
הלוחות ובלבד
שיתקדש שמי
בעולם."**

בלובלין, שנקבעה לסוף חודש סיון שנת תר"ץ. הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל פתח במשא פרסום שטרם נשמע כמותו בעולם היהודי, במטרה לרומם את כבוד התורה ולומדיה עם ציון המאורע ההיסטורי של כינון הישיבה.

באותה עת נשאל על ידי רבו כ"ק האדמו"ר מטשורטקוב ז"ע, האם לא יהיה זה מן הראוי להפחית את הפומביות ולחגוג את המאורע החשוב באופן צנוע יותר, מחשש לעינא בישא, בתמכו את יתדותיו בדברי חז"ל אודות לוחות הראשונות שנתנו בפומבי "לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו".

השיב מהר"ם כדרכו בהתלהבות: "הן קורא הדורות מראש ידע כי ישראל עתידים לחטוא וכי הלוחות סופם להישבר, מדוע אפוא עמד ונתנם בקולות וברקים עד כדי כך שכל העולם שמע זאת? אלא, אותה שעה היה העולם שקוע באפילה גדולה מחמת עובדי האלילים של הדורות שקדמו למתן תורה. על היקום כולו היה להזדעזע ולהתעורר מאותה תרדמת חולין עתיקת יומין, אמר הקב"ה: הריני נותן את התורה לישראל בקול רעש גדול, גם במחיר של שבירת הלוחות ובלבד שיתקדש שמי בעולם".

"גם כיום מצויים אנו בתקופה של חודש ואפילה, של חוסר כבוד לתורה וחוסר ערך לומדיה - הוסיף מהר"ם ואמר לרבו - מוכן ומזומן אפוא אנכי למסור את נפשי עבור התורה, ובלבד שתרום קרנה וקרן לומדיה בפני באי עולם. אינני חושש מעינא בישא..."

למגינת לב ניבא מהר"ם שפירא במדויק את העומד להתרחש. שנים ספורות בלבד מאז השלים את בנין הישיבה, כרע ונפל, בהסתלקו לגנזי רום.

לא פעם אמר רבינו כי הוא רואה את 'ישיבת חכמי לובלין' שהקים בזכרון מאיר, כעין 'לוחות שניות' לישיבה הקדושה שנכחדה בלובלין, את הלוחות שניות' האלו שניתנו בצנעה ביקש רבינו לשמר לעד, על כן נמנע באופן קיצוני מכל פרסום שהוא, והעדיף לצעוד עם ישיבתו והגדולה והמפוארת אך ורק בצדי דרכים, בשובה ובנחת אך בעוז ובבטחה.

כך לדוגמא בשנים מאוחרות יותר בשעה שהחלו בעבודות לבנין הפנימיה החדש של הישיבה שוחחו עם רבינו בנוגע ל'הנחת אבן הפינה' וביקשו לכבדו ביציקתה. תחילה לא השיב רבינו דבר, אולם עוד באותו יום בדרכו מביתו להיכל הישיבה, סר לרגעים אל המגרש, נטל כף מלאה מלט מאת הפועלים ויצק אל המקום המיועד. כך נהג גם בעת יציקת תארונו הקודש בהיכל הישיבה בעשותו זאת יחד עם תלמידיו בדרכו אל השיעור. תוך שהוא מפטיר ומלחש: "לוחות שניות - אין לך יפה מן הצניעות". גם כאשר הכניס רבינו ברבות הימים ספר תורה להיכל הישיבה, ביקש לעשות זאת בהצנע עד כמה שניתן. המעמד נקבע לאחד מימי חול המועד סוכות, וההכנות לחגיגה מצידו של רבינו הסתכמו בכך שבשיעורו הקבוע שבין מנחה למעריב יום קודם לכן, למד את הלכות כתיבת ספר תורה, תוך

נכנסתי הביתה, נעלתי את הדלת ופרצתי בבכי תמרורים...

הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א על הנזיפה שקיבל והתשובה שקיבל בסיפור מהצדיק הירושלמי רבי אל'ה רוט והרבי הקדוש רבי שלמק'ה מזוועהיל זיע"א

אליעזר (לייזר) רוט

מחנכים ומשפיעים בישיבות ובתלמודי התורה, תוהים לא פעם אודות עניין סיפורי הצדיקים. ברור לכל שסיפורי הצדיקים הם כלי חינוכי מומלץ ראשונה, אבל לעיתים מתלבט המחנך אם לספר סיפור כלשהו, מתוך תהייה אם תהיה בו תועלת לצעירי הצאן אשר ישמעו אותו בשקיקה, ובגלל שהסיפור עוסק בדמויות הוד במדרגות שאין אנו יכולים אפילו לדמיין עליהן, אולי הסיפור לא יניב את התועלת הרצויה...

על כך נביא מעשה מיוחד במינו שסיפר על עצמו המשפיע והמתחנך הנודע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, אשר נודע בשערים כוחו בסיפור סיפורי צדיקים בהתלהבות וברשפי אש קודש, לחזק לבבות נשברים ולאמץ ברכיים כושלות בעבודת ה', ומסיפור זה נלמד רבות אודות כוחם של סיפורי הצדיקים, וכך מספר הגר"א טויסיג שליט"א (בתרגום חופשי מאידיש, מתוך דרשה לפרשת ויצא תשפ"א):

"הדבר אירע כשהייתי אברך צעיר לימים, והזמינו אותי למקום מסוים, כדי לתת דרשה שתעסוק בעניין תפילה.

"במשך שעות רבות עמלתי לקבץ ולאסוף רעיונות, וארטים וסיפורים. הכנתי פתקים רבים שיסייעו לי בזמן אמירת הדרשה, ולאחר הכנה רבה אכן התייצבתי ונשאתי דברים בפני בחורים רבים. דיברתי בחמימות ובהתלהבות אודות ענייני התפילה וגודל שגב מעלתה.

"בתוך הדברים סיפרתי סיפור מופלא מהרבי הקדוש רבי אורי 'השרף' מסטרעליסק זיע"א, שאחר הסתלקותו הגיע בנו לרבי הקדוש מרוזין זיע"א, והרבי מרוזין ביקש ממנו שיספר כמה עובדות מאביו הקדוש.

סיפר בנו של השרף דבר נפלא: "בכל יום לפני שהיה הולך להתפלל, כל יום, היה אבינו הקדוש אוסף אליו את אמא ואת הילדים, ואומר לנו:

"ילדים יקרים ואהובים, אתם יודעים שעכשיו אבא הולך להתפלל, ומאחר ובתפילה אני מרגיש מתיקות וערבות נפלאה וכיסופים גדולים לבורא כל העולמים, ייתכן שבתפילה היום תצא נפשי מרוב דבקות וגעגוע לבורא עולם, ייתכן שלא אשוב עוד לכאן ואסתלק מהעולם בתפילה שאני עומד להתפלל.

"לכן אספתי אתכם ילדים אהובים, אני רוצה להיפרד מכם, למקרה שלא אשוב לראותכם בעודי כאן עלי אדמות..."

"בנוסף, אספתי אתכם מסיבה נוספת", היה אבא זצ"ל אומר, "כי אני רוצה שתדעו שיש לי בחדר ארגז ובו חידושי תורה. אם אסתלק חלילה מהעולם הזה, אני רוצה שתדעו שהחידושים האלו הם לא החידושים שלי! אלו חידושי של מורי ורבי הרבי הקדוש רבי שלמה מקרלין זיע"א, אם תדפיסו את החידושים הללו, שלא תטעו חלילה להדפיסם כאילו הם היו החידושים שלי."

"שמע הרבי הקדוש מרוזין את הסיפור מפני בנו של ה'שרף' והתפעל עד מאוד. יש אומרים ש'הרוזינער' התפעל מהחלק השני של הסיפור עוד יותר מהחלק הראשון..."

"כך סיפרתי את הסיפור בפני אותם בחורים בדרשה ההיא, ולאחר מכן המשכתי עוד בסיפורים ובאמרות טהורות מצדיקי הדורות, עד שסיימתי את דברי הנלהבים.

"הבחורים ניגשו אלי אחרי הדרשה להודות לי ולשאול שאלות, ואז אירע המעשה... לפתע הגיח יהודי שישב עד עכשיו בעזרת הנשים ולא ידעתי שהוא נמצא שם ומקשיב לדברי.

"אקדים ואומר, אותו יהודי היה תלמיד חכם מופלג וירא שמים מרבים. אין לי צל של ספק שהוא התכוון לשם שמים, ואני מעיד שגם בשעת מעשה ידעתי והבנתי שהוא מתכוון לשם שמים ושאין כוונתו להרע לי חלילה וחס. אבל הוא עשה זאת בדרך לא נכונה, ובמקום לומר לי את אשר בדעתו לומר לי בצד, ובדרך של כבוד,

**ילדים יקרים
ואהובים, אתם
יודעים שעכשיו
אבא הולך
להתפלל, ומאחר
ובתפילה אני
מרגיש מתיקות
וערבות נפלאה
וכיסופים
גדולים לבורא
כל העולמים,
ייתכן שבתפילה
היום תצא נפשי
מרוב דבקות
וגעגוע לבורא
עולם, ייתכן שלא
אשוב עוד לכאן
ואסתלק מהעולם
בתפילה שאני
עומד להתפלל.**

"כך התיישרתי כל הלילה, ובבוקר הלכתי למורי ורבי, הרבי הקדוש מזוועהיל, ושטחתי בפניו את הלבטים שלי..."

"רבי שלמק'ה הקשיב ברוב קשב", כך מספר ר' אליה רוט זצ"ל לגר"א טויסיג שליט"א, "ולאחר מכן אמר לי: 'ר' אליה...', כשסיפר זאת ר' אליה, הוא נופף באצבעו כמו שרבי שלמק'ה נופף בעת שאמר לו את הדברים... 'ר' אליה... שתדע לך שבסיפור סיפורי צדיקים אנחנו משיגים שלוש מטרות חשובות.

"המטרה הראשונה", כך אמר רבי שלמק'ה זצ"ל, "המטרה הראשונה היא שהשומעים יפנימו ויבינו עד כמה גדול הפער בינינו ובין צדיקי הדורות הקודמים. שיידעו שאותם שרפי מעלה קדושי עליון היו בדרגות גבוהות ומפלאות שאנחנו לא מסוגלים להבין בכלל. זאת מטרה חשובה בפני עצמה ורק עבורה לבד שווה לספר את הסיפורים הללו לצעירי הצאן ולכל אדם באשר הוא.

"המטרה השנייה, היא לחזק את שומעים, ולא ייתכן שכשאדם אומר דרשה הוא לא מכניס חיזוק אפילו לזמן קצר, בלבד של לפחות אחד השומעים. הרי חייב להיות שלכל הפחות אחד מהשומעים עברה בלבו מחשבה של התעוררות והתחזקות לרגע קט, ובשביל זה לבד שווה לספר את הסיפור.

"המטרה השלישית היא לחזק את המספר. הרי כשאדם מספר סיפורי צדיקים בפני קהל, לא ייתכן שבלב שלו עצמו לא עבר איזה הרהור של התעוררות והתחזקות בעבודת ה', ולו לרגע קט, ובשביל אותה מחשבה לבד, שווה לכנס את השומעים ולספר את הסיפור.

"הראיה לדברינו", השלים רבי שלמק'ה את דבריו, "הרי אתה בעצמך מספר שאתמול סיפרת מעשה מהרבי הקדוש רבי יחיאל מיכל מזולאטשוב זיע"א, ולאחר מכן היו לך מחשבות של התעוררות במשך כל הלילה, מכוחו של אותו סיפור..."

"בתקופה שקדמה להקמתה של המדינה", סיפר לי רבי אליה, "היתה בירושלים עניות גדולה מאוד, אנשים היו ממש רעבים ללחם. לתנועה הציונית היו תקציבים גדולים, והם ניצלו את הכסף כדי לסחוף ילדים ונערים מבני היישוב הישן בירושלים, להעביר אותם לצד שלהם. הניסיון היה עצום, הילדים היו רעבים ללחם, ומעבר לכביש חיכה להם שפע גשמי, בתנאי שרק יוותרו על עולמם הרוחני.

"מה עשה הרבי הקדוש מזוועהיל? הוא קיבץ קבוצה של אברכים יראי שמים, ונתן לכל אברך כסף, כשבתמורה הוא דרש מהם דבר אחד: לאסוף קבוצות של ילדים ובני נוער, ולספר להם סיפורי צדיקים. זהו! זה כל מה שהם התבקשו לעשות, לספר סיפורים על תנאים ואמוראים ועל צדיקי הדורות.

"כל פעם אחרי שסיפרו סיפורים, הם היו מחלקים לכל ילד או בחור כוס שתיה עם פרוסת עוגה או עוגיה.

"האמן לי", אמר רבי אליה כשהפעם בצבצו דמעות בעיניו שלו... "האמן לי שאותה פרוסתה עוגה שקיבלו ילדי ירושלים, היה ארוחת הבוקר, ארוחת הצהרים וארוחת הערב שלהם. חלקם לא הכניסו דבר לפה במשך כל היום חוץ מאותה חתיכת 'מזונות' שקיבלו בערב מהשליח של רבי שלמק'ה מזוועהיל זצוק"ל.

"גם אני הייתי אחד מאותם אברכים", סיפר רבי אליה. "רבי שלמק'ה אמר לנו שלא לדרוש ולא לתבוע מהילדים והבחורים שום דבר. לא לדבר איתם על שום דבר של מוסר וכדו', רק לספר להם סיפורים, וכך עשינו.

"אבל לילה אחד, אחרי שסיפרתי איזה סיפור מופלא ונורא על הרבי הקדוש המגיד מזולאטשוב זיע"א, הלכתי הביתה והיה לבי נוקפני. "איך אני מספר לבחורים הללו כזה סיפור נורא, אנחנו בדור הזה יכולים להגיע בכלל לכאלו דרגות מופלאות? האם אני עצמי יש לי איזשהו קשר ושייכות לסיפור פלאי שכזה? מי אני ומה אני שאספר כאלו סיפורים!!!"

הוא החל לצעוק עלי לעיני הבחורים שהיו שם, כשבעים בחורים, ובייש אותי לעיניהם.

"אתה חושב שהדיבורים האלו יכולים לפעול משהו בלב הבחורים?", הוא צעק עלי, "מי אתה בכלל שתספר סיפורים כאלו נשגבים על ה'שרף' מסטרעליסק. אתה מחזיק באיזשהו קצה של המדרגה המופלאה הזאת שאתה יכול בכלל לדבר על זה? איך אתה יכול לספר סיפור שאין לך שום שייכות ושום נגיעה אליו???"

"אודה ולא אבוש", מספר הגר"א טויסיג שליט"א, "יצאתי משם עם דמעות בעיניים. מיהרתי הביתה, נכנסתי לחדר, נעלתי אחרי את הדלת ופרצתי בבכי תמרורים. שפכתי דמעות כמים מרוב צער על הפגיעה הקשה, ובעיקר התערער בי הביטחון. מי אומר שאני מסוגל לדבר בפני קהל? אולי באמת איני ראוי לכך... איך אני יכול לעמוד בפני קהל ולספר סיפורים כאלו נשגבים שאין לי שום קשר ושייכות לדרגה המופלאה של הצדיקים בהם עוסקים הסיפורים הללו!!!"

"למחרת נסעתי לירושלים, שם במחוזות ילדותי שבשכונת בתי אונגרין, התגורר הצדיק הירושלמי הנודע רבי אליה רוט זצ"ל, שעיתר את ירושלים בצדקותו וקדושתו, ושהיה נאמן ביתו ויד מינו של הרבי הקדוש רבי שלמק'ה מזוועהיל זיע"א. את רבי אליה רוט הכרתי מילדות, באתי לפניו ושטחתי בפניו את הלבטים. עם דמעות בעיניים סיפרתי לו על המקרה המצער שקרא לי יום קודם לכן, וביקשתי ממנו שירה לי דרך, האם אני באמת צריך לסכור את פי להימנע מאמירת דרשות, או שאולי אני צריך לומר דרשות ולא לספר סיפורים..."

"רבי אליה ישב והקשיב. אחרי שכיילתי לדבר את דברי, הוא נענה לי וקרא לי בשם הילדות: "אהרלה", הוא אמר לי, "תמשיך לומר דרשות, ותמשיך לספר סיפורים!!!"

אחרי שנתן לי את ההוראה החדה והברורה, הוא גם הסביר לי מאיפה הוא לוקח את הפסק שלו..."

**הלהט בעיניו
של רבי משה
לא נתן לי
מנוח. ראיתי
באישוני עיניו
את זעקת
בני הנוער
ומצוקתם.**

רבה של מגדל העמק הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על חינוך בטהרה

חכמנו זכרונם לברכה למדו (בבא בתרא ס, א) מהפסוק שאמר בלעם, ושעמו אנו פותחים בכל בוקר את התפילה - מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל - כי "מה ראה? ראה שאין פתחי אוהליהם מכוונין זה לזה, אמר: ראויין הללו שתשרה שכנה עליהם".

ידוע כי המילה יעקב מורכבת מהמילים 'עקב'. השם הזה מורה על דרגה רוחנית נמוכה, בחינת העקב, שהוא מקום נמוך בגופו של אדם - לעומת השם ישראל, המורכב מהמילים לי ראש, ומורה על דרגה עילאית.

כשישראל עושים רצונו של מקום, הם נקראים ישראל - לי ראש, הרומזת לנשמת האדם שהוא חלק אלו-ה ממעל, ולמה אכן נכתב כאן בפסוק טובו אהליך יעקב, המורה על בחינה ודרגה נמוכה?

ללמדנו בא הדבר, כי אם בזמן שאתה בבחינת עקב יש לך נסיונות - ובכל זאת אתה מתגבר עליהם ומשעבד את רצונותיך לרצונו יתברך - אתה זוכה להגיע לבחינה הגבוהה של משכנותיך ישראל - להיות משכן להשראת השכינה, ככתוב (שמות כח, ח): ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, וכדברי חז"ל: "בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם".

וכך אומר נעים זמירות ישראל, דוד המלך, בספר תהילים (תהלים קיט, לו): "העבר עיני מראות שוא בדרכך חייני, כלומר אם תעביר עיניך מראות שווא, תהיה לך חיות בדרכי הקב"ה, בדרכך חייני".

כשיהודי שומר את עיניו מכל רע, כשמתרחק מכל נדנדו של כיעור ודומה לו, הוא זוכה להגיע לקדושה עליונה ולהרגיש את הנשמה האלוהית המפעמת בקרבו.

אמרתי לעצמי זה מה שר' משה ניסלביץ רוצה - שלא תהיה להם אפשרות לא טובה; וכאשר הם ישמרו על עיניהם ולבם יהיה זך, יוכלו לפרוץ בחצרות בית ה' ולהגיע לדרגת משכנותיך ישראל.

הצעד של רבי משה נראה בעיניי כה ישר והגון, עד כי כמעט חשבתי לרדת מכל הענין; אבל הלהט בעיניו של רבי משה לא נתן לי מנוח. ראיתי באישוני עיניו את זעקת בני הנוער ומצוקתם.

בהמשך היום התקשרתי לרבי משה והבטחתי נאמנה כי נקים חומת מגן גבוהה לגובה הבנין, כדי שעינם הטובה של התלמידים לא תוכל לשוֹף כל דבר מחוץ לחומת הטהרה של המוסדות.

רבי משה סבר וקיבל. עוד באותו יום החלו הפועלים להקים את החומה, וכעבור ימים ספורים כבר הסתובבו בבנין למעלה ממאה תלמידים, סופגים שם תורה ויראת ה'.

ר' יוד'קה וזוגתו עמלו לבל יחסר המזג, וכתוצאה מכך זכתה יהדות בוכרה, ומבניה יצאו דיינים ורבנים חשובים, שהחלו את דרכם שם, בן חומות הטהרה.

(מתוך הספר 'אור השבת')

איש של מסירות נפש היה החסיד רבי משה ניסלביץ זצ"ל. בבוכרה, בטשקנט ובסמרקנד הקים את "חמ"ה - חבורת מזכי הרבים", ופעל רבות בקרב הנוער כשהקים להם מוסדות תורה.

לילה אחד אני שומע נקישות על דלת הבית. רבי משה בפתח. מתברר שעלה לארץ ומתגורר בנחלת הר חב"ד בקרית מלאכי. נרגש מספר החסיד כי בעליה האחרונה מבוכרה עלו מאות בני משפחות שומרי תורה ומצוות ונקלטו בערי הדרום, רמלה ולוד.

נפשו בכפו ודמעותיו על לחיו. איך ניתן לשמר את יהדותם של בני הנוער, בעוד אין להם כל מקום תורני חינוכי?

ישבנו וטיכסנו עצה. לפתע נזכרתי בידיד נפשי היקר, רב פעלים, ממייסדי ה"פעילים", הרב יוד'קה פלאי ז"ל. זמן לא רב קודם נכחתי בחנוכת הבית של מוסדות "עדת ישראל" באשדוד, שהקים איש מסירות הנפש הרב ד"ר שלמה שינפלד מלונדון, שכפי שמסופר חירף נפשו בזמן השואה והעביר אלפי ילדים מגיא הצלמוות באירופה לאנגליה.

מוסדות "עדת ישראל" הוקמו לצד קריה ענפה. ד"ר שינפלד התווה את דרכה, והאיש שבחר לעמוד בראש הקהילה הוא ר' יוד'קה. זה הזמן, הרהרתי לעצמי, זו ההזדמנות. ניסע לדרום ונראה אם המוסדות מתאימים לילדי העולים.

נטלתי את ר' משה ויצאנו לאשדוד. הגענו בשעת ליל. כל מאמצינו לאתר את ר' יוד'קה ז"ל בטלפון עלו בתוהו. הגענו לבנין המוסדות המפואר וקראתי בשמו של ר' יוד'קה, והוא התעורר בבהלה והכניסנו לחדרו.

כדרכו בקודש התלהב מיד ר' יוד'קה, ואמר שהוא והרבנית מוכנים מיד לקבל את התלמידים ולהפוך את חדרי הספח לפנימיה עבורם. ר' משה הנרגש בכה בדמעות של גיל והתקשה למצוא את המילים המתאימות. רק זאת אמר: "שכרם הרבה מאד".

עד קרוב לשעת בוקר ישבנו ותכננו איך וכיצד מאכלסים כאן מעל מאה בני נוער. עם זריחת השמש יצאנו את הבית ששים ושמיים.

ואז זה קרה. החסיד ר' משה, שעבר בחייו מידות גדושות של מסירות נפש, מסתובב אלי ואומר לי: "הרב גרוסמן, איננו יכולים לקבל את המקום הזה עבור התלמידים".

הייתי כחולם. מה? מה קרה? ישבנו לילה שלם על תוכנית נהדרת - וכי מה קרה עתה?

במקום תשובה הצביע ר' משה על הבנין ממול, ששימש מרכז קליטה ואמר לי: "איך אפשר לחנך בטהרה וקדושה נערים שיכולים, חלילה, להיכשל במראות לא צנועות?"

ניסיתי לשכנע את החסיד, אבל הוא בשלו: "חד'משמעית זה לא המקום". נפרדנו לשלום בהרגשה כבדה ובתחושת החמצה.

בנסיעתי חזר למגדל העמק הרהרתי רבות מסירות נפשו של ר' משה. והלוא בנין זה מתאים להפליא! היכן נמצא עוד מקום שכזה דרום?

**מדיני
ממונות
פחדת,
אבל
לדון דיני
נפשות
אינך
חושש?"**

סיפור מדהים מהמשגיח רבי פישל ערבליך זצ"ל, חובה לכל איש חינוך לקרוא ולשנן את המסר בינו ובין עצמו.

אליעזר (לייזר) רוט

אחת מדמויות ההוד בעולם החינוך בדור האחרון, היתה דמותו של המשגיח הנערץ רבי פישל ערבליך זצ"ל, שנסתלק מעמנו באחרונה ("גמר חשוון תשפ"ב), והותיר אחריו חלל עצום בעולמם של המוחנכים, ובמיוחד בקרב המשפיעים החסידיים שרובם עמדו עמו בקשר וקנו ממנו רבות בכל הקשור להדרכתם וטיפוחם של צעירי הצאן לתורה ועבודה.

רבי פישל היה תלמיד חכם מופלג, ידיו רב לו בכל מכמני התורה. הוא התעטר בתעודת 'יורה יורה' ו'דין דין' בעודו אברך עול ימים, הוצעו לו כמה וכמה משרות של דיינות ורבנות, אך הוא סירב להן, ובחר לגשת לשדה החינוך, לעמול ולהתייגע, לסקל ולנכש מידות רעות מליבותיהם של בחורים צעירים, ולטעת בהם אהבת תורה ויראת שמים, למען יצמחו לאילנות גדולים ועושי פירות בכרם בית ישראל.

את המעשה הבא שמענו מבניו היקרים, ואנו מביאים אותו כאן מאחר ויש בו מוסר השכל עצום וחודר כליות ולב, וראוי לכל מי שעוסק בחינוך שישנן את המסר הזה בינו ובין עצמו מדי פעם, למען יעמוד בזכרונו ובהרגשתו ימים רבים.

וכה היה המעשה: בכור בניו של רבי פישל זצ"ל, הלא הוא הג"ר שלמה ערבליך שליט"א, קיבל ביום מן הימים הצעה מאוד מעניינת. הוצע לו לכהן פאר כמגיד שיעור וכמריץ תורה בשייבת טשערנאביל שבבני ברק, אשר יצא שמה לשם ולתהילה.

אכן, להצעה כזאת לא עונים "לא", חשב רבי שלמה לעצמו, אבל עדיין כמי שיש לו גישה פתוחה וחופשית אל אחד מגדולי המחנכים בדור, הלא הוא אביו הגאון זצ"ל, יהיה זה בבחינת 'בל תשחית' לקבל החלטה שכזאת מבלי להיוועץ בו קודם לכן ולקבל את ברכתו לפני הדרך הלא פשוטה הניצבת בפניו.

החזיק רבי שלמה את הטלפון חייג לאביו שענה לו בשמחה ובמאור פנים, ושמע בריכוז רב את דבריו...

האב כמובן בירך את בנו ואיחל לו הצלחה רבה, אבל כשהבן ביקש מאביו דברי הדרכה כיצד עליו לגשת להרבצת התורה, וכדי להתחיל ברגל ימין, השיב לו אביו תשובה מיוחדת במינה:

"היה זה אחר נישואי", סיפר האב לבנו בכורו, "למדתי וגם נבחנתי על ארבעת חלקי השו"ע וב"ה נחלתי הצלחה רבה במבחנים.

"מורי ורבי, הגאון הגדול רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשעביץ, הציע לי במשך אותה תקופה כמה הצעות לכהן במשרות תורניות שונות. פעם היה זה לכהן כדיין בבית דין פלוני

ופעם כמו"צ בבית הוראה פלמוני, אבל את כל ההצעות הללו דחיתי על הסף, וסירבתי לשמש בהם כשטענתי בפי: עלול אני לטעות וחוששני להורות הוראה לרבים מפני גודל הפחד והזהירות בדיני ממונות, ומה לי ולצרה הזאת, מעדיף אני להגות בתורה בשמחה ובטוב לבב, ולהתרחק מהרבנות והאחריות המגיעה עמה..."

"עברה תקופה והנה הגיעה אלי הצעה שקסמה לי, ולא יכולתי לעמוד בפניה. הוצע לי להיות מגיד שיעור בשייבת אמיניב, ולהרביץ תורה לתלמידים.

"נו... להיות מרביץ תורה, להיות בין מזכי הרבים... זאת הרי זכות עצומה, מה גם שאין לי פה את האחריות שאולי אפסוק הלכה כשלא כדיון, כי אני מלמד גמרא ואיני מורה הוראות, ועל כן לא סירבתי להצעה וקיבלתי אותה בשמחה גדולה.

נכנסתי למורי ורבי, הגרב"ש שניאורסון זצ"ל לבשרו על כך, "כששמע זאת ראש הישיבה, פתח ואמר לי: תלמידי חביבי, שאלה לי אליך... עול דיינות לא קיבלת כי מדיני ממונות חששת, אולי תטעה חלילה ותיכשל בעוון גזל..." "אבל להיות מגיד שיעור אינך פוחד? לדון דיני נפשות אינך חושש?" הרי זה חמור הרבה יותר, כל טעות קטנה עלולה לגרום לאיבוד נשמות מישראל חלילה, האחריות המוטלת על כתפך כמגיד שיעור גדולה שבעתים מהאחריות המוטלת על דיין או על מורה הוראה!!!"

"אכן צדקו דברי מורי ורבי, העיסוק בחינוך ובהרבצת תורה לתלמידים צעירים, ילדים או בחורים, יש בהם ממש בחינה של דיני נפשות, וצריך להתפלל הרבה לסייעתא דשמיא ולדקדק בכל מילה והערה שאומרים לבחור, כי טעות אחת קטנה עלולה להחריב עולמות שלמים חלילה וחלילה, ולעומת מאמץ אחד קטן, מחמאה אחת שנאמרת במקום הנכון ובזמן הנכון, יכולה לבנות עולמות שלמים.

"את זה אני רוצה שתקח אתך בני יקירי, את ההדרכה הזאת תכתוב על לוח לבך, ותנצור אותה אתך כל הימים."

**הילד לא
האמין למראה
עיניו. שמו
שלו, הילד
המופרע
והבטלן ביותר
שידע הת"ת
מעודו, הונצח
לשבח על קיר
הכניסה!**

**מאוצרותיו החינוכיים של הגאון
רבי אליעזר טורק שליט"א**

ישנו כלל ברזל אחד, עליו חשוב מאד להקפיד בשעה שמעבירים ביקורת על ילד, והוא: בשום אופן אין לכנות את הילד בתארים בלתי מחמיאים בגלל מעשיו. נתינת שם לילד היא בעצם קביעה שכך הוא וזה טבעו, וכתוצאה מכך סיכויי להשתפר יורדים פלאים. אם ילד מתבטל מלימודיו אפילו תקופות ארוכות, עדיין יש סיכוי טוב לשכנעו להתחיל ללמוד. אך אם תקרא לו "בטלן" - הוא יהפוך באמת לבטלן!

למעשה, כשילד עושה מעשים שאינם ראויים, בדרך כלל לא ברור אצלו מדוע הוא עושה זאת. עולמו אינו מוגדר בהירות, ומי שקובע כיצד יסתכל על עצמו ועל מה שעשה - אלו הוריו ומחנכיו. אם כשילד משתולל אומרים לו פעם אחר פעם שהוא מופרע, הוא מבין היטב: אני מופרע, וילד מופרע עושה מעשים מופרעים. כעת למה שיצליח להפסיק? הוא הרי ילד מופרע!

לעומת זאת, ילד שזכה ללמוד אצל הורים חכמים או מחנך חכם, לעולם לא ישמע אף מילה אחת שתגדיר את אישיותו באופן שלילי. אם הוא משתולל לא יאמרו לו שהוא עצמו מופרע, אלא שהמעשה שעשה היה גרוע. הורה חכם עוד יותר יוסיף גם באותה נשימה, שלא מתאים לילד טוב כזה לעשות דברים כאלה, וכן על זה הדרך.

בנוסף לכל זאת, ביקורת הכוללת במפורש או במרומז גם הערכה שלילית על אופי הילד, פוגעת בו ומשפילה אותו, ולפיכך מקטינה עוד יותר את הסיכוי שירצה להשתפר. ביקורת חכמה היא כזו המשאירה את הילד עם תדמית חיובית על עצמו, וכך נוצרים בו רצון וחשק לעבוד ולהצליח יותר.

הזדמן לי פעם להיות בחדרו של מנהל חינוכי מפורסם, הגה"צ רבי ליפא זילברמן זצ"ל, מוונתיקי המחנכים בירושלים, כשנכנס אליו ילד מפוחד ובידו פתק מהמלמד. תוכן הפתק היה שילד זה הפריע בכיתה בצורה חמורה ביותר ובלתי מתקבלת על הדעת, ולפיכך לדעת המלמד יש לשלחו אל ביתו ולדרוש שיחזור עם ההורים.

תגובתו של המנהל בוששה לבוא. הוא מולל את הפתק בידיו, וכשהבטתי בו ראיתי על פניו ארשת חמלה. לאחר שניות ארוכות הוא פנה אל הילד ואמר לו כך: "ממש פלא! אתה הרי ילד מצויין גדול, ומהפתק הזה אני רואה שפתאום נהיית מצויין קטן. לכן אני מבקש שתלך עכשיו הביתה, ותגיד לאבא שהמנהל רוצה שהוא יבוא, כדי שכולנו נחשוב ביחד איך תמשיך להיות מצויין גדול כמו שהיית עד היום"...

גישתו של אותו מנהל הותירה בי רושם עמוק, שלא נמחה עד היום. לא "פרא אדם", לא "חצוף", אפילו לא ילד רע. רק "מצויין קטן"! שתי מילים אלו, היוו עבורי שיעור שלם ועצום בחכמת החינוך: אם תגדיר לילד את עצמו בצורה חיובית, הוא באמת יהפוך לילד חיובי!

מחמת חשיבות הנושא, נביא כאן דוגמא נוספת לאותה נקודה:

בילדותי כשלמדתי בתלמוד תורה 'תשב"ר' בבני-ברק, אירע לי, שיחד עם חבר נוסף איחרתי לת"ת מספר פעמים ברציפות. המחנך כבר לא יכול היה להתעלם, והוא שלחנו אל המנהל עם פתק קטן, בו כתב בזה הלשון: "הני צנתרי דדהבא מאחרים ללימודים כבר מספר פעמים".

המנהל הרוחני של הת"ת באותה תקופה היה הגה"צ רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל. ניגשנו אליו בפחד מחמת הצפוי לנו, והראינו לו את הפתק. לעולם לא אשכח איך התבונן בכתוב, ואז שאל אותנו בעינים מחוייכות: "אתם יודעים מה זה 'צנתרי דדהבא'?"

משהשבנו בשליחה, החל הרב טורצ'ין להסביר לנו שצנתרי דדהבא אלו מנורות זהב יקרים, יפים ונוצצים, מנורות של זהב אמיתי... ואז אמר לנו: "אתם רואים איך הרבי מעריך אתכם, מחשיב אתכם כל כך עד שנתן לכם תואר נכבד שמכנים בו תלמידי חכמים... לא חבל לאחור לשיעורים של רבי כזה?..."

אני וידידי היינו מופתעים מאד ממתיקות הנוזיפה. חששנו לקבל עונש חמור, והנה מתברר שאנו ממש צינורות זהב... למותר לציין עד כמה השפיעה עלינו גערת אוהב זו. התביישנו מעצמנו לאחור שוב, ולא הוצרכנו לגערות או הערות נוספות כדי להגיע בזמן לכיתה...

כמובן לכל בר דעת, אין הכוונה שתמיד ניתן להגיב בצורה כזו. פעמים רבות הביקורת חייבת להיות החלטית ותקיפה; אך בד בבד אסור לשכוח, כי עיקר התועלת מביקורת תושג רק אם הילד ירגיש שהיא באה מתוך אהבה. כשמבקרים מתוך גישה של קשר וחובה, כשהילד מרגיש שבעצם יש להורה או למלמד הערכה כלפיו, תוכל הביקורת להצמיח פירות, ותוגדר כ"ביקורת בונה".

"ילד, במה אתה מוצלח?"

הזכרנו שלעולם אין להגדיר ילד בשם או בכינוי שליליים, כי אז הוא יתפס כשלילי בעיני עצמו, וכתוצאה מכך לא יוכל לצאת ממצבו. קביעה זו נובעת ממהבנה, שכפי הסתכלות האדם על עצמו כך יהיו רוב מעשיו, בכל תחומי החיים. מי שנתפס בעיני עצמו כטוב ומוצלח - יצליח בכל אשר יפנה, ואילו מי שסבור שהוא "לא יוצלח", אכן יוסיף להיכשל עוד ועוד, ונבואתו תגשים את עצמה.

חלק גדול ממלאכת ההורים והמחנכים, הוא לבנות אצל כל ילד הערכה טובה ותדמית חיובית על עצמו. ילד חייב להרגיש שהוא טוב ומוצלח, ושיש לו את הכוחות להצליח. לשם כך כמובן ראשית צריכים ההורים להאמין בכך בעצמם, שאם לא כן - אין כל תקוה שיצליחו לשכנע את הילד בדבר בו הם עצמם מסופקים...

הדרך לבנות אצל ילד תדמית עצמית חיובית, אינה לומר לו "אם תרצה תוכל", ובודאי שלא לומר לו לאחר כשלון "אתה יכול אלא שאינך רוצה"... הדרך היא רק להוכיח לו בצורה ברורה, שכבר היום, ברגע זה, הוא מצליח ושווה משהו. גם אצל הילדים הבעייתיים ביותר ניתן למצוא נקודת אור, תחום כלשהו שבו קל להם להיות טובים; ואם ממקדים את המבט באותה נקודה, מגדילים אותה וגורמים לילד לחוש שיש תחומים בהם הוא כבר מוצלח - יקל עליו לנסות להצליח גם ביתר חלקי החיים.

בתקופה בה ניהל אבי מורי זצ"ל כמנהל תלמוד תורה 'יסודי התורה' בתל-אביב, אירע מעשה בילד שנדמה כי אפסה כל תקוה לחנכו. הוא היה חלש בלימודים, פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו. כל המלמדים בת"ת הכירוהו, ואיש לא היה מוכן עוד להשקיע בו מאמץ כלשהו.

יום אחד נקרא הילד לחדר המנהל. הוא נכנס באדישות, עוטה על פניו את ארשת ההתרסה הרגילה, מהרהר כיצד יענישוהו היום... אך המנהל לא הראה כל סימן של כעס. להיפך: הוא הזמין את הילד לשבת לצידו, ושאל בענין: "במה אתה מוצלח?"

הילד הופתע. מה

המנהל רוצה ממנו? הוא שלף ספונטנית את התשובה שהיתה נכונה בעיניו: "בשום דבר". כבר שנים הוא יודע זאת. כולם חושבים כך, אפילו אבא ואמא. מה המנהל רוצה?!

המנהל הביט לתוך עיניו. "אני מתכוון למשהו אחד שאתה יודע לעשות היטב, משהו שאתה מוצלח בו. אולי אתה יודע לשיר?" ההפתעה של הילד גדלה, אך ההימור לא הצליח: "אני בכלל לא יודע לשיר. כשאני שר כולם אומרים לי להפסיק, כי זה הורס להם".

הניסיונות המשיכו: "אתה אוהב לכתוב? סיפורים, שירים?" התשובה היתה קצרה ולקונית: "אני לא כותב כלום. אני שונא לכתוב". "חשבון אתה אוהב?" צחוק מריר. "שהרב יראה את התעודה. לא קיבלתי ציון בחשבון, כי המלמד אמר שאפס זה לא מספיק".

המנהל לא אמר נואש. "לצייר אתה יודע?" ראשו של הילד נעצר לפתע, ואז התרומם בהיסוס: "מה זאת אומרת יודע? אני לא צייר". זו היתה קרן של תקווה, אלומת אור בקצה המנהרה, והמנהל מיהר להיאחז בה: "אתה אוהב לצייר?" הילד השיב בחיוב. הוא אוהב לצייר, הוא מצייר הרבה, וגם עושה שיערי מחברות לאחיות שלו...

יותר מזה לא היה צריך. חיש מהר הונחו לפני הילד התווה בלוק ציור גדול וחבילת צבעים חדשה שנשלחו מהמזכירות. בעידוד המנהל, הוא החל לצייר בדיוקנות ובתשומת לב, וכעבור מחצית השעה נחה על השולחן יצירה סבירה של בית עם עץ לציידו. המנהל חיך, כתב על הציור בלורד את שם הצייר, טפח על שכם הילד בעידוד ופטרו לשלום. הלה תלה במנהל המזורז מבט נבוך אחרון, ויצא מן החדר.

הצעד הבא היה להביא את הציור לביתו, ואחת מאחיותי התבקשה לייפות את התמונה מבלי לשנות את עקרונה, ומשם להתקשר לאיש התחזוקה. זה התבקש לקנות לציור מסגרת גדולה ותואמת, ולתלותה במקום מרכזי בבנין הת"ת. כאשר הגיע הילד למחרת, הוא לא האמין למראה עיניו. היה זה חזון אחרית הימים: שמו שלו, הילד המופרע והבטלן ביותר שידע הת"ת מעודו, הונצח על קיר הכניסה!

הילד עמד על מקומו הלום רעם באמצע המסדרון ההומה. דקות ארוכות התבונן בשתיקה בציור הממוסגר, ואז רץ לחדר המנהל, נכנס בלי לדפוק וקרא בקול ובהתלהבות: "הרב! הרב! תראה תלו את התמונה!..."

סופו של המעשה היה בלתי יאמן. למן אותו יום חל שינוי בגישתו של הילד לחיים. אט אט הוא חדל להציק לחברים ולהתחצף למחנכים, ועם הזמן אף החל להשקיע יותר בלימודים. ברגע בו הוכיחו לו שיש לו ערך יחודי, מיד כשהבין שאין הוא סתם אפס - כל כוחות הטוב החבויים בנפשו התעוררו לחיים, והחלו לפעול את פעולתם!

סיפור זה הוא אמנם יוצא דופן, אך יש בו כדי להמחיש היטב את העיקרון עליו דברנו. מי שרוצה לקדם תלמיד, עליו פשוט לרוממו בעיני עצמו, לתת לו תחושת חשיבות והרגשה שהוא שווה ומוצלח. רק בדרך זו נעורר את כוחותיו ורצונו להמשיך ולהתקדם.

פעם שמעתי על אחד המלמדים המיוחדים שבירושלים, הגה"צ רבי זונדל קרויזר זצ"ל, בעל האור חמה, שנהג תמיד לרומם את התלמידים בעיני עצמם. אחת הדרכים המקוריות בהן נקט לשם כך, היתה החזקת פנקס מיוחד בכיסו, בו רשם הערות ודברי תורה שהתחדשו בשיעור על ידי תלמידיו.

לכל תלמיד הוקדש דף מיוחד, בראשו נכתב שמו ושם כינוי לספרו. לדוגמא, תלמיד ששמו היה 'אברהם', נכתב בראש הדף בעל ה'דברי אברהם'. תלמיד ששמו היה 'צחק', נכתב בראש הדף בעל ה'באר יצחק', וכדומה. אין לשער את גודל החשיבות שחש תלמיד אשר זכה להיכתב בפנקס של המלמד תחת שם ספרו העתידי!

**הניסיונות
המשיכו:
"אתה אוהב
לכתוב?
סיפורים,
שירים?"
התשובה
היתה קצרה
ולקונית:
"אני לא כותב
כלום. אני
שונא לכתוב".
"חשבון אתה
אוהב?" צחוק
מריר. "שהרב
יראה את
התעודה. לא
קיבלתי ציון
בחשבון, כי
המלמד אמר
שאפס זה לא
מספיק".**

כשהרב ישב לשחק קלפים

נסיים נושא זה במעשה מדהים ומפליא, מהגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, מגדולי גאוני התורה שהתברכו בהם דורנו, אציל המידות וגאון ההטבה:

ילד יתום היה בירושלים, אשר כל העוסקים בחינוכו הרימו ידים ביאוש. כולם כבר עשו הכל כדי לפתוח את ליבו ולהשפיע עליו מעט, אך ללא הועיל. הוא לא למד מאום, לא שיתף פעולה עם איש ונוכחותו בכיתה היתה אך ורק לנטל על סביבתו.

משנדמה היה שכבר מוצו כל הדרכים הרגילות, הוחלט בהנהלת הת"ת לנסות לשולחו לטיפול פסיכולוגי. אך בשלב זה התוודע לסיפור הגאון רבי אברהם זצ"ל שהיה כידוע בעל חסד עצום, ובנוסף לכך חכם ופיקח מאין כמוותו. הוא ביקש שבטרם ילך הילד לטיפול, ישלחו אותו פעם אחת אליו, לשיבת טשיבין בה שימש כר"מ.

כשהגיע הילד אל חדרו של רבי אברהם, הוא סגר את הדלת ופנה אל הילד בטון חברי: "אתה יודע לשחק קלפים?" משנענה בחיוב, הוציא רבי אברהם חפיסת קלפים, והתיישב על הריצפה... בתחילה נבון הילד מהמחזה הבלתי רגיל, אך תוך דקות ספורות נכבש בקסמו של הרב המשונה שיושב על הריצפה כמו ילד. הוא התיישב ושחק עם הרב בהנאה גלויה.

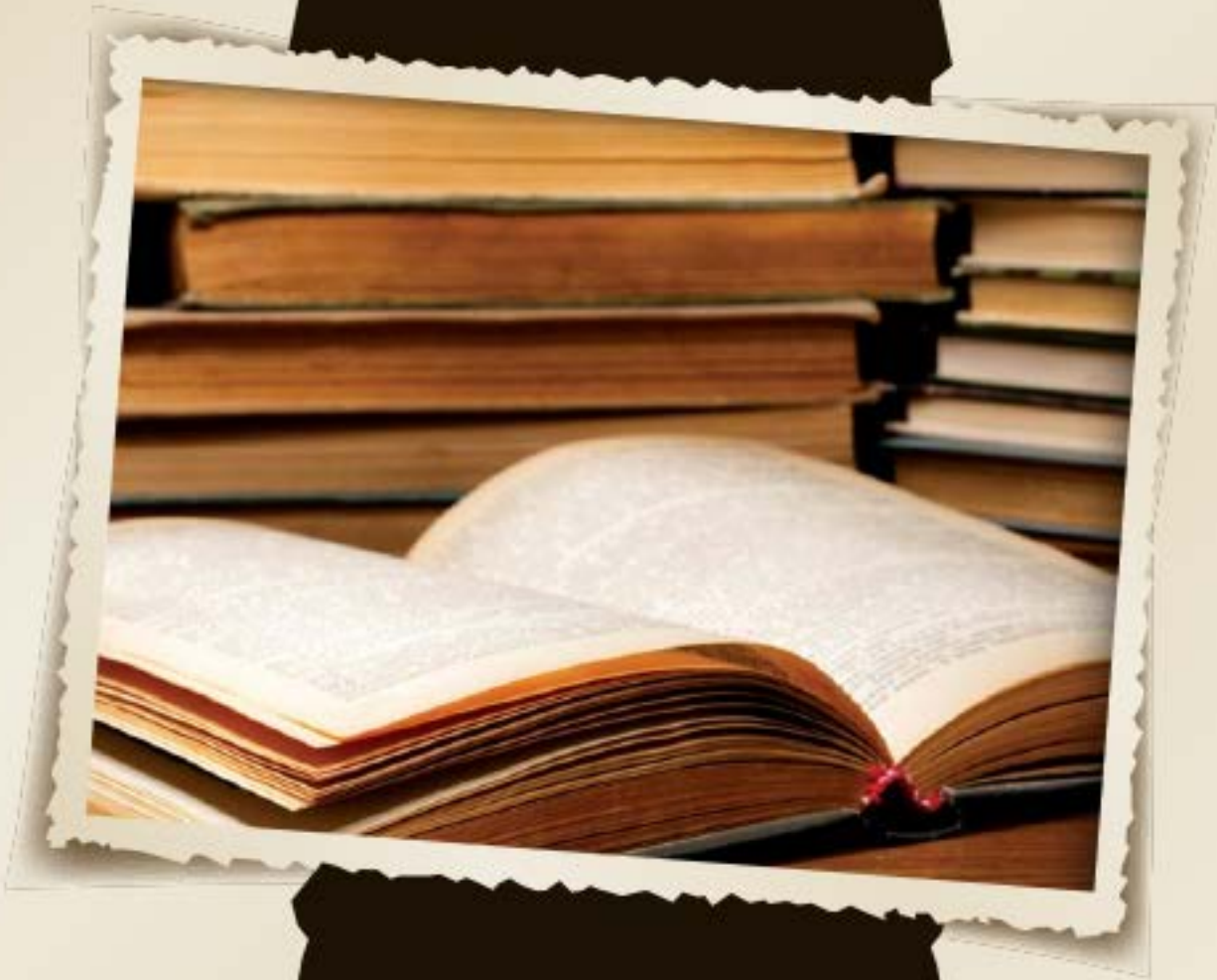
כעבור חצי שעה, אמר רבי אברהם לילד: "אתה יודע, מאד כיף לשחק ביחד. חבל ששנינו ממהרים, אני מוסר פה שיעור וכבר צריך ללכת, וגם אתה מאחר ללימודים. אבל מהיום נהיה חברים, ויש לי רעיון טוב מה נעשה ביחד. בכל שבוע תבוא אלי, ואני אומר לך חידה לשאול את הילדים בכיתה. אתה תרשום את כל מי שענה תשובה, ובסוף השבוע אתן לך ממתקים לחלק לכל מי שענה".

הרעיון קסם לילד. הוא הביע את הסכמתו, ובו במקום רשם מפיו של רבי אברהם את החידה הראשונה: "איזה דבר מברכים עליו לפני שמכניסים אותו לפה, אך לא אוכלים אותו?" התשובה היא שופר, שמברכים על התקיעה בו... שמח ומאושר רץ הילד לת"ת, ומיני אותו יום במושך תקופה ארוכה הגיע בכל שבוע אל רבי אברהם, לשמוע שאלות חדשות ולקבל ממתקים.

אף סופו של מעשה זה נראה היה כבלתי אפשרי, אך עובדה היא: בזמן קצר ביותר התהפך הילד מן הקצה אל הקצה! מה קרה? הוא פשוט קיבל מעט מעמד וחיבות בכיתה, ואלו עוררו בו את החשק להתאמץ ולהצליח כדי להיות ילד טוב. לא פסיכולוגיה, לא טיפול מקצועי, רק מעט אהבה ובניית דימוי עצמי חיובי!

דברים אלו צריכים להיות נר לרגלו של כל הורה וכל מחנך. לפני הגערות ולפני הצעקות, נזכור כמה יכולה להשפיע מעט הערכה על כל ילד באשר הוא. וה' יזכנו להצליח במלאכה חשובה זו!

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא' - וירא)

**זכורני משחר
נעורי, כי
היינו קונים
מידי שנה
ספרי לימוד
משומשים.
אולם אאמו"ר
זצ"ל, היה
מקפיד שספרי
הקודש
שנרכוש יהיו
רק חדשים!**

הגאון רבי אברהם ארלנגר שליט"א ראש ישיבת נחלת שלמה על הכח של חינוך בשמחה

סוד ההמשכיות של עם ישראל הוא במסירת התורה מדור לדור. וסוד הצלחת המסירה מדור לדור הוא אופן המסירה. אם יודעים להעביר את התורה ומצוותיה בשמחה לילדים, אזי מובטח בזה כי יהיו לדברים קיום לזמן רב. וזו הדרך שעלינו לסלול לדורות הבאים כדי שימשיכו לקיים את מצוות ה' בשמחה וברצון. כי מי שחווה את קיום המצוות בשמחה יקיים אותם לאורך ימים.

כשנצטווה אברהם אבינו על המילה, עשה הוא זאת בשמחה כמו"ש ויעש אברהם משתה גדול יום הגמל את יצחק", [ביום ה"ג-מל, דהיינו ביום השמיני דמילה, כמנין האותיות ה' וג']. והנה, חז"ל אומרים "כל מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה, כגון מילה... עדיין עושים בשמחה". (ילקוט"ש במדבר רמז תשל"ה). שני דברים כתובים כאן: א. שדבר שהתקבל בשמחה, עדיין נעשה עד היום. ב. שעד היום הוא נעשה בשמחה.

ואכן, הנה דוד המלך קרא על הברית את הפסוק (תהילים קי"ט, קס"ב): "שש אנוכי על אמרתך, כמוצא שלל רב..." הרי כאמור: שהכח בו מעבירים את המצוה בשמחה, משפיעה לשנים רבות.

גם הכניסה לעולמה של תורה, חייבת להיעשות בשמחה. ילד צריך לאהוב ללמוד תורה, כי לימוד התורה אמור ללוות אותנו כל ימי חייו. אם נעביר את אהבת התורה אל הבנים הם יאהבו ללמוד בה ולא ינטשו אותה לעולם.

ועל כן, ביסוד החינוך, צריך לדעת כי התורה היא דבר מתוק וחביב, ולימוד התורה הוא הדבר הערב ביותר בעולם. וכבר ידועה אמרתו של הרב מפוניבז' מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן, זצ"ל, שפירש את תפילת "והערב נא את דברי תורתך בפנינו... ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה". שאין כאן שתי בקשות אלא בקשה אחת; אנא ה' תן לנו מתיקות בתורה, וממילא נהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. כי כך מעבירים תורה באהבה; האבא אוהב את התורה, והוא בלי מילים מאהיב את התורה על בניו.

הנה סיפור שיתן לנו משהו מסוד צמיחתו של אחד מגדולינו: לא בכל יום מזדמנת קניית שמלה חדשה, בוודאי שלא בתקופה שלפני כמאה שנה. לבישת בגד חדש היתה מאורע יום של שמחה. והנה, בבית הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל בעל ה"פחד יצחק", באה אמו ושאלתה ובקשתה לבעלה - אביו: היות ויש לה שמלה חדשה מתי תחדש אותה; בשבת, בחג או ביום אחר. האב שרצה לשתפה בתורתו של בנה ולנטוע בביתו אהבת תורה, השיב לה: 'בשבוע הבא יצחק מסיים את מסכת "בבא קמא", לרגל הסיום תלבשי את השמלה החדשה'. תשובת האב סללה נתיבות אושר בעמקי לב האם כשהיא מהרהרת ממשבצות זהב לבושה, והכל לכבודה של תורה.

ובלב גדוש שמחה אומרת האם לבנה: 'יקירי! את שמלתי החדשה אלבש בשבוע הבא לכבוד סיום המסכת!' ויצחק הקטן מביט באמו באושר הממלא את חלל ליבו, עד שדמעה חמה נושרת על דפי הגמרא ומותירה רושם עמוק בנימי נשפו. (היא תתהלל)

מעין זה זכורני משחר נעורי, כי היינו קונים מידי שנה ספרי לימוד משומשים. אולם אאמו"ר זצ"ל, היה מקפיד שספרי הקודש שנרכשו יהיו רק חדשים! המסר היה ברור, וללא ספק זה נטע בנו את חשקת התורה ואהבה לכל דבר שבקדושה.

מֵרֵן הַגֵּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פִּינְשֵׁטִיין זְצוּק"ל, הִיָּה נוֹסֵעַ מִיַּד פַּעַם לַהֲרִים הַרְחָק מֵעֵינֵי אַנְשִׁים, וְשָׁם יֵשֵׁב תַּמִּיד וְכַתֵּב אֶת הַתְּשׁוּבוֹת עַל הַשְּׁאֵלוֹת עֲלֵיהֶן הִיָּה צְרִיךְ לַהֲשִׁיב. סִפֵּר יְהוּדִי אֶחָד, שֶׁהִיָּה מִקְרֹב אֵלָיו, כִּי פַעַם אַחַת הִחֵל לַעֲקוֹב מִקְרֹב אַחַר סֵדֵר יוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה בַּעֲשֵׂה שֶׁהִתְאַרַח בַּמְּקוֹם מְסוּיָם. הוּא רָאָה כִּי בִשְׁעָה 2:00 בַּלַּיְלָה קָם הוּא לַלְמוּד, וְכַעֲבוּר אַרְבַּע שָׁעוֹת, בִּשְׁעָה 6:00 בְּבוֹקֵר נִכְנְסָה לַחֹדֶר בְּתוֹ הַקְּטָנָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וּלְפַתֵּעַ רוֹאָה הוּא כִּיצַד הַאוֹרַח הַגְּדוֹל מִשַּׁחֵק עִם הַיְלֵדָה בְּכַדוֹר לְמִשְׁךְ זְמַן מָה. וְהַדְּבַר חֹזֵר עַל עֲצָמוֹ מִיַּד בּוֹקֵר כֹּל יְמֵי שְׁהוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ אַכְסָנִיָּה.

הַאִישׁ לֹא יָכַל לַהֲתַאֲפֵק, וּבַהֲזַדְמֻנוֹת שָׁאַל אֶת רַבִּי מֹשֶׁה מָה רָאָה צוֹרֵךְ לְשַׁחֵק בְּכַדוֹר עִם הַיְלֵדָה?
"עַד שֶׁאֲנִי הִגַּעְתִּי לַהֲתַאֲרַח בְּבֵית זֶה" הִסְבִּיר מֵרֵן בַּעַל ה'אַגְרוֹת מֹשֶׁה', "זָכַתָּה הַיְלֵדָה לְהַמְוִן תְּשׁוּמוֹת לֵב, אֲבָל בְּרַגַּע שֶׁהַאוֹרַח הִגִּיעַ, הוֹסַחָה כָּל תְּשׁוּמוֹת הַלֵּב. אֲנִי לֹא רוֹצֵה שֶׁהִיא תִּשְׁנֶא רַבָּנִים...!!" וּבִזָּה נִימַק אֶת הַתְּנַהּגוֹתָיו, כִּי ע"י שְׁמַעְנִיק לָהּ תְּשׁוּמוֹת לֵב וּמַפְצָה אוֹתָהּ, לֹא תִּרְגִּישׁ אֶת הַחֶסֶד שֶׁנִּגְרַם לָהּ.

הַעִיקְרוֹן מֵאַחֲרֵי הַדְּבָרִים פְּשוּט: לְכָל אָדָם יֵשׁ 'מֵאַגֵּר' בְּמוֹחַ, בּוֹ הוּא אוֹצֵר אֶת הַזִּכְרוֹנוֹת מֵהַעֲבֵר. אֲךָ לֹא רַק אֶת הַאִירֻעִים שֶׁעָבַר אוֹצֵר הוּא, אֲלֵא גַם אֶת הַרְקַע שֶׁקָּדַם לָהֶם. לְכָל מַעֲשֵׂה יֵשׁ אֶת הַזְמַן בּוֹ נַעֲשֶׂה, אֶת הַאוֹוִירָה שֶׁלִּיּוֹתָהּ אוֹתוֹ, אֶת 'מִנְגִּינוֹת' הַרְקַע לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה וְאֶת הַרְגִּשׁוֹת שֶׁחִבְּרוּ לוֹ. כֵּךְ שְׁגַם בַּחִינוּךְ, כֹּל דְּבַר טוֹב שֶׁנִּרְצָה שִׁישְׁמֵר חֻקוֹ בְּזִיכְרוֹן טוֹב לִילְדֵינוֹ, עֲלֵינוּ לְקִיָּים אוֹתוֹ בְּאוֹוִירָה טוֹבָה, כְּדֵי שֶׁיְהִיָּה לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה קִיּוֹם לְאוֹרֵךְ זְמַן וְרַצוֹן תַּמִּידִי לְשׁוֹב אֵלָיו.

אֵין סִפְק, כִּי בֵּית שְׁמַתְנַהֵל בְּאוֹוִירָה טוֹבָה וּמִצְוֹת ה' מֵתְקִימוֹת שֶׁם בְּשִׂמְחָה, מוֹצִיא יְלָדִים טוֹבִים וְעוֹבְדֵי ה' בְּשִׂמְחָה. לַעֲוֹמֵת זֹאת, בֵּית שִׁישׁ בּוֹ עֲצָבוֹת וּמְרִירוֹת, טְרוֹנוֹת וְעֲצָבוֹת, מְקוֹם בּוֹ הַמִּצְוֹת נַעֲשׂוֹת בְּכַעַס וּבְעֲצָבוֹת, הוּא בֵּית שֶׁהַסְּכָנָה הַרוֹחֶנִית שֶׁם גְּדוּלָה בַּהֲרַבָּה.

וּבְסִיּוֹם הַדְּבָרִים נִחַדַּד מוֹתֵר לַהֲעִנִּישׁ, וּמוֹתֵר לְנוֹזֵף וְלַהֲעִיר עַל כָּל מַעֲשֵׂה שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵם הַעֲבִירָה וְתוֹצֵאתָהּ תִּיכְרַכְנָה יַחַד עִם הַהַעֲרָה וְהַגְּעֵרָה, וְיִשְׁפִּיעוּ לְהַבִּיא שְׁלֵא יִעֲשֶׂה שׁוֹב. אוֹלָם מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלִימוּד הַתּוֹרָה חַיִּיבִים לַעֲבוֹר בְּדֶרֶךְ שֶׁל אַהֲבָה וְשִׂמְחָה, כֵּךְ יִשְׁמְרוּ לְאוֹרֵךְ יָמֵים וְלִדְוֹרוֹת. לְכַפּוֹת עַל הַמִּצְוֹת וְלַהֲעִבִיר אֶת עֲרֻכֵי הַיְהוּדוֹת בְּצַעֵר וּבְעוֹנֵשׁ חֲלִילָה, עֲלוּלִים לְהוֹתִיר חוּוִיָּה לִילִית עַל הַיְלֵד, 'חוּוִיָּה' שֶׁאַחֲרִיתָהּ מִי יִשׁוּרְנָה.

(מוֹסַף שַׁבַּת קוֹדֵשׁ חַסְלוֹ תְּשַׁפֵּב)

**כשאתה מסיים
לספר את
הסיפור הזה,
אתה לא מעיף
מבט לכיוונו של
הילד המרדן.
אל תסתכל עליו
לא בזווית העין
ולא כאילו בדרך
אגב. אל תבדוק
אם הוא מחייך
או שהוא מסמיק**

מדורו המרתק של המחנך הוותיק
ומרביץ תורה לרבים
הרה"ג רבי עמרם בינעט,

שבקצפת. זה השפיץ של השפיץ! את כל כובד המשקל צריך להשקיע ביום ראשון ובעיקר בשיעור הראשון.

אל תתביישו לומר לילדים שאתם מתרגשים, אל תפחדו לומר להם שעכשיו, בשעה הקרובה, תתקבל ההכרעה מי יצליח השבוע בלימודים ומי פחות יצליח... צריך להחזיר בהם את ההרגשה הזאת, שעכשיו יש לנו הזדמנות של פעם בשבוע, מי שינצל אותה אשריו ואשרי חלקו, מי שיפספס אותה, יצטרך להמתין שבוע שלם עד שתהיה לו הזדמנות נוספת.

בלי שיבושים ובלו שאלות

השלב הבא כשניגשים לשיעור הראשון, אמור להיות למעשה השלב הראשון והוא נוגע להכנת החומר.

כשהמלמד מכין את החומר הלימודי, הוא צריך לא רק להבין מה הוא עומד ללמד את צעירי הצאן, אלא גם לתכנן איך הוא עומד ללמד את החומר. הוא צריך להעריך מראש איפה יהיה קושי, היכן צפויים התלמידים להתקשות, ובהתאם לכך להכין הסבר עם דוגמאות מתאימות שיפתרו מראש את הבעיות הצפויות.

כמוכן צריך להיזהר במשנה זהירות שלא ללמד חלילה וחס פשט שאינו נכון, כי גם אם המלמד תופס את עצמו באמצע הלימוד ומתקן את הפשט, זה כבר מאוחר מדי. 'שבשבת כיון דעל על', קשה מאוד להתפטר ממנה לאחר מכן והתלמידים יוצאים מבולבלים ולא ברורים בחומר הנלמד, באשמתו המלאה והבלעדית של המלמד!!!

בהקשר זה חשוב להדגיש עוד נקודה קריטית

אחרי כל ההכנות וההקדמות הגענו לעיקר: איך מתכוננים ואיך מעבירים את השיעור הראשון בשבוע.

אחרי כל ההקדמות שהקדמנו אודות חשיבותו של היום הראשון בשבוע, אחרי שעסקנו בחיוניות של המלמד ובאווירת ההתרגשות והשמחה שצריכה לשרור בכיתה ביום ראשון, אני רוצה להגיע אל הנקודה עצמה: איך כדאי ללמוד ביום ראשון בשבוע.

אבל לפני כן אני אדגיש שוב: השיטה הזאת עובדת רק אם היא באה עם ההקדמות האמורות. כלומר, אם המלמד והילדים ביחד מתרגשים לקראת שבוע חדש של לימודים, אם הם מרגישים שהיום יש להם הזדמנות של התחלה חדשה לכל הכיתה, אם הם באמת מאמינים שאם ישקיעו היום כמו שצריך, הם יוכלו בעז"ה להצליח בשאר ימות השבוע.

המוטיבציה הזאת חשובה מאוד כדי להצליח! היא קריטית, ואסור להתפשר עליה. אם המלמד לא מרגיש אותה, כדאי שיחשוב על זה בינו ובין עצמו ויגרום לעצמו להאמין ולהרגיש שהנה, זאת הזדמנות חדשה ובעזרת ה' הוא הולך להרים היום כמה ילדים נוספים, להעביר אותם ממעגל ה'חלשים' למעגל ה'חזקים', או לפחות לקרב אותם אליו בכמה צעדים נוספים.

צריך להתייחס ליום ראשון כמו אל הדובדבן

**אמרתי
לו, הילד
הזה הוא
הבן שלך,
וזכותך
להחליט
מתי לשלוח
אותו
לחיידר
ומתי לא.
אבל לדעתי,
השבוע
תשאר
אותו בבית,
שאתך
תלמד
אותו איך
שוטפים
כלים, זה
יעזור לו כל
החיים...**

אם לא לעומק, גם אם עוד לא ליטשתי את הפינות, קודם כל שהילדים יבינו את העיקר, אחר כך אפשר לחזור, ללטש, לחדד נקודות, לשנן שוב ושוב.

מי שמגיע ביום שני אחרי שלא היה ביום ראשון, זה כמו להיכנס באמצע שיחה. הוא כל הזמן צריך לשאול את משתתפי השיחה, מה? מה אמרתם? לא הבנתי מי נגד מי?

ביום ראשון, ובעיקר בשיעור הראשון, זה הזמן לטעת את היסודות. המלמד צריך לבקש מכל הילדים להחזיק אצבע, להדגיש את זה, שבשיעור הראשון לא מפספסים אף מילה, חייב להיות שקט, חייב להיות ריכוז מלא מכל קצוות הכיתה, וכשהמלמד ניגש לזה עם כזאת רצינות, גם הילדים מפנימים בסייעתא דשמיא ומשתתפים פעולה בהתאם.

לסיכום, נציין את הכללים שכתבתנו לאורך המאמר:

- לייצר אווירה של הזדמנות שאסור לפספס את השיעור הראשון בשבוע.
- לדרוש מהילדים להצביע בתוך הגמרא ולהחזיק ראש לכל אורך השיעור.
- להכניס כמה שיותר תוכן, בהתאם ליכולת הילדים, ביום הראשון ובמיוחד בשיעור הראשון.
- להגיע מוכן היטב עם פשט מדויק ועם דוגמאות והסברים שימנעו קשיים.
- לא להרבות בדוגמאות, מספיקה דוגמה אחת בתנאי שהיא דוגמה טובה ומוצלחת.
- לאסור על הילדים לשאול שאלות בשיעור הראשון.
- לוודא שהילדים מבינים על מה אתה מדבר, לתת הקדמה אם צריך, שלא ירגישו שהם מתחילים מהאמצע.

שהוא כבר מכיר היטב, והוא לא יודע שאם הוא היה נותן הקדמה קטנטנה ומכניס את הילדים לעניין, הם היו קולטים את הנלמד במהירות ובקלות, כי הם היו מבינים את ההקשר ואת העניין כולו.

הבסיס לכל השבוע

אחד מתלמידי, החסיר בעבר ביום ראשון בשבוע. הוא בא ביום שני, ושאלתי אותו למה לא באת אתמול? הוא השיב שלקחו אותו לאופטומטריסט... ילדים צריכים לעשות בדיקת עיניים מדי פעם.

אחרי הלימודים התקשרתי לאביו של הילד ושאלתי אותו, תגיד, האופטומטריסט הזה שאתם הולכים אליו עובד רק ביום ראשון? ביום שני או שלישי הוא לא עובד? אולי ברביעי אחר הצהריים? ובכלל האם חסרים אופטומטריסטים שמקבלים קהל אחרי שעות הלימוד בת"ת???

האבא לא הבין מה אני רוצה. מה זה משנה יום ראשון או יום שני? ממילא הילד צריך ללכת לאופטומטריסט, אז הוא הפסיד יום לימודים אחד. מה כבר קרה?

אמרתי לו, הילד הזה הוא הבן שלך, אתה אחראי עליו וזכותך להחליט מתי לשלוח אותו לחיידר ומתי לא. אבל אם לעצתי תשמע, השבוע תשאיר אותו בבית, שאשתך תלמד אותו איך שוטפים כלים, זה יעזור לו כל החיים, אולי תלמדו אותו גם ידע בסיסי בחשמל, איך מחליפים תקע שנשרף, תנו קצת כלים לחיים.

האבא נעלב, מה זאת אומרת? הרי הבן שלי צריך ללמוד תורה...

אמרתי לו שהוא צודק, הילד צריך ללמוד תורה, אבל ילד שלא היה בחיידר ביום ראשון, כל השבוע שלו הולך לאיבוד.

כמובן שקצת הקצנתי לצורך המחשת הדברים, אבל האמת לא רחוקה מזה. ביום ראשון צריך המלמד להחזיר את היסודות של החומר הנלמד השבוע. אני לומד ביום ראשון את כל החומר השבועי, או לפחות את רוב רובו. גם

להצלחת המהלך כולו: בשיעור הראשון אין שאלות! מי שיש לו שאלה, שיחכה איתה לפעם הבאה בה ילמדו את הגמרא, רוב השאלות ממילא נפתרות כשלומדים את המשך הגמרא, וההתעסקות של המלמד עם השאלות מטה אותו מהדרך הישרה, הורסת את התוכנית שלו למסור את השיעור בצורה מסוימת, ובעצם במקום להוביל את השיעור הוא מובל על ידי התלמידים שמושכים את השיעור למקומות שונים, ומקשים על חבריהם להבין את הסוגיא כראוי.

בלי להרבות בדוגמאות

עוד נקודה חשובה במיוחד: אסור להרבות בדוגמאות. מלמד שהתכוון כראוי, הכין מראש גם את הדוגמאות שהוא נותן. צריך להיצמד לדוגמאות הללו, לפחות ביום הראשון. הבעיה מתחילה כשהדוגמא הראשונה לא היתה טובה כי המלמד לא התכוון כראוי, הוא נאלץ להביא דוגמא נוספת שגם היא לא הכי מוצלחת ואחר כך דוגמה שלישית. מבחינת המלמד אין שום בעיה, הדוגמא השלישית היא הטובה והנכונה, אבל התלמידים נשארו עם שלוש דוגמאות ששתיים מהן לא מושלמות וכך המלמד כמו ידיו הורס להם ומקשה עליהם את ההבנה של דברי הגמרא.

הקדמה מבוארת

כשמתחילים נושא חדש שהתלמידים אינם מכירים אותו עדיין, צריך לתת הקדמה. במקום להתחיל וללמד "מאימתי מזכירין גבורות גשמים", צריך קודם כל להסביר מה זה ברכת גבורות בשמונה עשרה, להזכיר לילדים שבקיץ אומרים מוריד הטל ובחורף מוריד הגשם, לתת להם להרגיש בהבדל שבין 'משיב הרוח ומוריד הגשם' לבין 'ותן טל ומטר לברכה', שירגישו בעצמם שזה לשון בקשה וזה לא הזכרה של שבת.

פעמים רבות המלמד מתחיל ללמד חומר

מדורו של הרב אליעזר (לייזר) רוט

להשתכר מבית היין

פנינים של חינוך
והנהגה טהורה
חמעשי רבותינו
גדולי הדורות

מִרְן הַגֵּאוֹן רַבִּי אֱלֵעָזָר מִנְחָם מִן שַׁךְ זְצוּק"ל
רֵאשׁ יִשִּׁיבַת פּוֹנִיבֵז'!

**אינני זוכר כמה
פעמים למדתי
מסכת גיטין, אבל
בכל פעם שאני
לומד מתיישב לי
מה שהיה קשה לי
מאז.**

"טעמו וראו כי טוב ה'", מי ששקוע בלימוד יחד עם מחשבה ותפילה הוא יכול להשיג. הרוצה לדעת, יודע. וכל אחד צריך להתחזק. ברוך ה' שהצליחו שישה-עשר בחורים בשיבה לגמור את המסכתא, זוהי באמת הצלחה, כך היה הלימוד מאז ומתמיד, ובאתי לחזק עניין זה, וכאשר יצליחו לגמור בזמן הבא מסכת נוספת ועוד מסכת זוהי עלייה מובטחת.

אף ברכה לא תעזור

באחד הימים הגיע אל מעונו של מרן ראש הישיבה מרן הגראי"ל

שטיינמן זצ"ל, בחור ממנצ'סטר. הלה התפלל שחרית במניין של ראש הישיבה אשר מתקיים בביתו, ולאחר מכן ניגש לבקש ברכה.

"רצוני שאר הישיבה יברכני שאצליח בתורה וביראת שמים".

השיבו מרן ראש הישיבה: "הנך חושב, באמת, שברכתי תעזור לך? דע לך- אף ברכה לא תעזור".

התפלא הבחור והלא רק עתה בקשנו "והערב נא... את דברי תורתך...". אם כן נראה שזו משאלה הנתונה לשינוי לטובה? "תפילה אינה ברכה", תקנו מרן, "ומלבד זאת- בתפילה זו מבקשים על הערבות בתורה, שיהיה לנו טעם בתורה ולא על התורה בעצמה".

"אספר לך", הוסיף מרן ראש הישיבה, "בימים בהם הייתי ראש ישיבה בכפר סבא נוכחתי לראות כי לא לכל הבחורים יש טעם בלימוד. הלכתי איתם אל מרן החזון איש שייתן להם עצה איך לקבל טעם בלימוד. החזון איש אמר להם כך: "טעם בלימוד זה כמו לחפור באר ולמצוא מים. השאלה כמה לחפור... אחד חופר יותר ואחד פחות, כל אחד שלומד בהתמדה- יקבל טעם!"

הבחור יצא את ביתו של מרן ראש הישיבה מצוייד בעצה מעשית- כדי לקבל טעם בלימוד יש לעמול.

המציאה בוא תבוא, אך ככל שהעמל- החפירה תהיה מרובה יותר, עמוקה יותר, כן יגדל הסיפוק ממציאת המים שבמעמקי הבאר.

על כך שחזר סדר מועד י"ד פעם ועדיין איננו מחזור אצלו, ואמר לו: "וכי מ"ד פעמים אתה רוצה שתדע? אלא כל ימינו בעמוד וחזור קאי".

מעולם לא היה למדן שלא ידע ש"ס

לצערנו, מושרשת היום טעות בעולם הישיבות, והיא צרת רבים, וכבר דיברתי כמה פעמים על זה העניין: לומדים עשרה עד חמישה-עשר דפים ב'זמן', כל אחד משלה את עצמו בלימוד 'בקיאות' חצי מסכתא, אבל האמת היא כי לא יודעים לא בקיאות ולא עיון.

וה'לומדות' אינה 'לומדות נכונה'. ולא לחינם פוקדים משברים באחדים מבני הישיבות, הסיבה פשוטה ומוצדקת: אין סיפוק בלימוד שכוה. חייבים ללמוד כדרך שלמדו בדור שעבר, כי בלי זה נישאר עמי ארצות. זקנתי מכם ויודע אני שמעולם לא היה למדן שלא ידע ש"ס. צריך ללמוד דף גמרא רש"י ותוס' ליום, לחזור ולשנן חמש עד עשר פעמים, או אז שייך להגיע לידיעה כל שהיא. וכשמסתקשים באיזה פרט אפשר לעיין בספר, וכשהדבר אינו מתברר בפעם ראשונה הרי ככל שתרחבה החזרה יתברר העניין. יש לגמור המסכתא ב'זמן' ואז יש סיפוק - ידיעת המסכתא. וכך גדלים למדנים, נעשים גאונים, כי ממילא מתחדשים חידושים, "דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר", כשיש ידיעה במסכתות עולות הקושיות מאליהן, סברו מכאן לכאן והעניין מיושב.

יראה כל אחד לקבל על עצמו איזושהי קבלה, יודע כל אחד נגעי לבבו, אך זו צריכה להיות קבלת הרבים....

ודעו יקירי, יש בחורים שממש רחמנות עליהם! יש המתוודעים ולומדים במשך זמן שלם חמישה דפים, ובדרך זו ממשיכים עד החתונה, וכשמחתן בגיל עשרים, עשרים ואחת, או עשרים ושתיים הוא יודע רק חמישה דפים במסכת וחמישה דפים במסכת אחרת. מה יש לזו! הרי הוא מרגיש ריק לגמרי, אך אילו היה יודע כמה מסכתות הוא היה מרגיש מלא וגדוש, יש בתוכו משהו.

מתוך שיחה בסוף זמן בישיבת גרודנא. 'מחשבת מוסר' ח"ג עמ' שלט.

ומתוך זה בא החידוש, דבוודאי לא לומדים רק את ה'עברי טייטש' (פירוש המילות), אלא לומדים ומתקשים, מעניינים ומדברים זה עם זה, ואם לא מבינים מדברים עם מי שגדול יותר, שואלים ואם לא מבינים עדיין ממשיכים הלאה, ובחזרה נוספת מתברר יותר. כך הוא הלימוד, וכך ראיתי מתוך הניסיון. אינני זוכר כמה פעמים למדתי מסכת גיטין, אבל בכל פעם שאני לומד מתיישב לי מה שהיה קשה לי מאז. "כי ה' ייתן חכמה - מפיו" - כאשר לומדים ברצינות ורוצים ללמוד ולדעת, ה' עוזר.

כל אחד צריך להתחזק. זוהי ההתחלה, שהתחילו לדעת מסכתא, לגמור את המסכתא ולדעת אותה. זוהי ההצלחה הגדולה ביותר שישנה. מי שהוא ריק, באין אצלו כל המחשבות השונות, ומי שממלא כריסו בש"ס ופוסקים, הכל שונה אצלו, וה' יעזור שתהיה הצלחה.

כשיודעים כמה מסכתות נעשים גדול

ראשית דבר יש לשים לב להתמדה בלימוד, אני מבוגר מכם ויודע מתוך הניסיון הרב שכל אחד ואחד יכול לגדול. ואין יוצא מן הכלל, בין בעל כשרון גדול ובין מי שאינו כשרוני, כל אחד יכול לגדול בתורה. הפסוק אומר "כי ה' ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה", ומי שלומד עולה, ומי שאינו מתמיד ואינו לומד גם אם הוא כשרוני אינו גדל - כך מורה הניסיון, וכך שמעתי גם מדודי רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל, שהיוצא גדול בתורה הוא מי שלמד ולאוו דווקא הכשרוני. אמנם אי אפשר לבחון את העלייה בזמן קצר אלא לאחר תקופה, ובמשך כמה זמנים רואים את התועלת.

והדרך היא ללמוד את הגמ' ולחזור כמה פעמים, ללמוד מהר יותר ולחזור הרבה. לחזור על מה שלמדו בזמן שעבר, ולהתקדם במסכת שלומדים. לדעת לפחות חצי מסכת שזו כידיעת מסכת קטנה, בזמן נוסף מסכת נוספת, וכשיודעים כמה מסכתות נעשים גדול. בצעירותי חזרתי שמונה פעמים, ולא חזרה מיד על הגמרא שלומדים, אלא לחזור לאחר לימוד של כמה דפים, ולאחר שגומרים פרק לחזור שוב, וכן בסוף שבוע ביום שיש חזרה נוספת. צריך לחזור בתמידות, וכמו שאמר הגר"א לרבי חיים וואלוז'ינער שהתפלא ושאל

לא רעב ללחם... כי אם לשמוע את דברי ה'

שאלות בהלכה נוגעות כידוע במציאות. המציאות המשתנה עשויה להפוך את הכרעת הפסק ולשנותו מקצה אל קצה. ואולם ישנן הלכות שנראה שפסיקתן תקועה במסמרות ואין מציאות שתקום ותשנה אותן ולו במשהו.

אחת מהלכות אלו היא ההלכה במסתפק אם אמר "רצה" בברכת המזון בשבת אם לאו. ספק זה מוכרע בהלכה לצד השכחה, ועליו לחזור, שכן רגילות הלשון של כל השבוע היא שלא לומר 'רצה', וממילא סביר להניח שבמצב של חוסר שימת לב לא אמר, כפי שלא אמר במשך כל סעודות ימות החול במשך השבוע.

איזו מציאות יכולה להפוך את הספק הזה, והרי אכן כן שגרת הלשון של כל ימות השבוע היא שלא לומר 'רצה'...

אמנם כן, שאלות בהלכה נוגעות כידוע במציאות, ומציאותם של גדולי ישראל- שונה!

ארע ובאחד הימים עת הרהר מרן ראש הישיבה בפסק זה נתעורר לו ספק מעניין אותו שטח לפני נאמנו ומקורבו הגר"י לוינשטיין זצ"ל: "המסתפק אם אמר 'רצה' בשבת קודש חוזר כי שגרא דלישנא של כל השבוע.

ומה הדין לגבי, והרי אוכל אני פת רק ארבע פעמים בשבוע: שלוש סעודות בשבת קודש וסעודת מלווה מלכה.. יוצא אפוא שהרגילות שלי היא לומר רצה, שלוש סעודות עם רצה, לעומת סעודה אחת בודדה בשבוע ללא רצה..."

הגר"י לוינשטיין זצ"ל שרצה לדעת כמה שנים

של גדלות ושל ניתוק מעולם הגשם טמונים בשאלה הלכתית זו שאל- "כמה שנים נוהג ראש הישיבה כך?"

התשובה הדהימה אותו:

"שבעים שנה!..."

(מתוך גדול בקרבך)

נזכרתי ברעיון עצום שקראתי פעם בשיחותיו של הגאון רבי שמשון פינקוס זצוק"ל:

גם אם באזור המגורים שלכם זה לא קרה, אלפי משפחות היו טרודות לאחרונה מרדף אחר הזהב הלבן - או בשמו הרשמי: חלב.

יהא הנימוק למחסור אשר יהיה, הפעם היה מדובר באמת במוצר-יסוד. שום הסבר בעולם לא יספק את הילד שמתקשה להירדם ללא בקבוק חלב (ואת הוריו שמתקשים להתעורר ללא כוס קפה).

גם אנחנו סבלנו ממחסור גם אנחנו שלחנו לבדוק שוב ושוב "הגיע חלב? וכאשר יום אחד גיליתי משטח שלם בחנות, לא היססתי ומילאתי שתי שקיות-קניות עם שקיות חלב רבות.

יצאתי מהחנות, ובעודי צועד מאושר עם האוצר ביד נזכרתי ברעיון עצום שקראתי פעם בשיחותיו של הגאון רבי שמשון פינקוס זצוק"ל:

אתה נכנס לחנות ורואה מולך 500 שקיות חלב אין אתה מסתכל עליהם? ההסתכלות הרגילה אומרת שהקב"ה הכין פה 500 שקיות לכל השכונה - ואני בכללם.

אבל האמת היא שהקב"ה הכין עבור

המשפחה שלך באופן אישי שקית חלב. היא מונחת עבורך במקרה של החנות באהבה גדולה, ורק ממתינה שתיקח אותה ותהנה ממנה. אלא מאי? מאחר שאנחנו חיים בתוך הסתר, אז הקב"ה הקיף את השקית שלך עם עוד 499 שקיות אחרות - רק כדי שלא תבחין בגילוי המיוחד שמונח בידיעה שישנה שקית חלב אחת, יחידה ומיוחדת, אותה ייעד הקב"ה עבורך, עבור אשתך ועבור ילדיך...

באותה מידה אדם גם נושם אוויר-חופשי, ולא מעלה על דעתו שהקב"ה הניח פה אוויר בשבילי. מדוע? כי האוויר ממלא את כל העולם, ועוד כמה מיליארדים נושמים בדיוק כמוני. אבל זה רק הסתר. האמת היא שמנת-האוויר שלי הוכנה במיוחד עבורי, והעובדה שעוד אנשים נושמים בדיוק כמוני לא מפחיתה במאומה את החסד שנעשה עמי אישית!

כעת, כשיצאתי מהחנות עם האוצר היקר ביד, נזכרתי בדברים הללו ואמרתי לעצמי: עכשיו אני מרגיש אותם כפשוטם. אני כל כך שמח וטוב לב שהקב"ה סידר לי חלב, שהעובדה שלצד המקרה עדין מונח משטח שלם של שקיות כאלו, לא גורעת ממנה כלל!

חולפות כמה שבועות ואני שוב מוצא את עצמי יוצא מהחנות עם 'אוצר' של זהב-לבן שפעם נקרא: חד-פעמי.

אודה על האמת. הפעם אני לא שמח אלא עצוב. אני מבין כמו כל אחד שאי אפשר לקנות חד-פעמי לכל החיים, ואין לי מושג איך אעמוד במחירים הכפולים הצפויים. אין לי שום השפעה על הרשויות, ולא קולט על מה ולמה הפילו עלי, על אשתי והילדים את המס הזה.

אני נזכר בעליונות שליוותה אותי בפעם הקודמת שיצאתי מהחנות מוקף שקיות-חלב, ואז התובנה מכה בי: כשם שאין קשר בין 499 שקיות החלב של האחרים לשקית החלב שלי, כך אין קשר בין העובדה שהחד-פעמי התייקר עבור כולם, לכך שהוא התייקר עבורי.

יש כאן גזרה שנח לי להסתכל עליה כמשהו כללי, ציבורי, פוליטי - אך האם זה נכון מצד נקודת האמת? ממש לא. עלי להתייחס למצב כך:

הקב"ה החליט לייקר עבורי - עבורי ועבורי בלבד! - מצרך בסיסי בחיים. זה לא קשור לצלחות של השכנים, ולכוסות השתיה של הפינה בבית-כנסת. זה קשור אלי - ואלי בלבד. השאלה היא: למה זה קרה לי?!

אם אתמודד נכון עם השאלה הזו, אז או שמחירי החד-פעמי ירדו שוב לרמתם השפויה, או שהקב"ה ידאג לי למקור חדש דרכו אוכל לכסות את הנזק!

(ממעשה למעשה יתד נאמן כסלו פב)

אוצרות ויהלומים

4 יהלומים ממרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

במשך אלף ימים שקד רבינו על תלמודו ללא הפוגה

משחר נעוריו טמן רבנו עצמו בד' אמות של הלכה, כשהוא סוגר עצמו על מנעול ובריה בבית הכנסת "אוהל שרה" ונשאב אל הגמרא באין מפריע. ברבות השנים, כאשר שמו יצא לתהילה בארבע כנפות תבל, רבו הפונים שהתדפקו על דלתותיו יומם ולילה וביקשו להיוועץ עמו בהלכה, בעצה ובהנהגה. אין לתאר ואין לשער את גודל כאבו ושררון נפשו כאשר נאלץ להתיק עצמו מעמלו ושקידתו ולפנות לענייני חולין. הרבנית הצדקנית ע"ה, ששימשה לרבנו כאשר חבר במשך עשרות בשנים, נהגה לומר תמיד: "עזבו את בעלי ר' יוסף שלו, הוא אינו עסקן, הוא 'שייבה מאן'!"

כלולותיו של רבנו נערכו ביום שישי, לפני קבלת שבת, כמנהג בני ירושלים באותם ימים. החופה נערכה לפני השקיעה, ולאחר שהנוכחים היטיבו את ליבם במעט מזונות ומיני תרגימא, מיהרו הכל לקבלת שבת ותפילת ערבית, שלאחיהן נערכה סעודה אחת, ששימשה כסעודת שבת וסעודת חתונה גם יחד.

במשך כל השבת שקד החתן הטרי על תלמודו, וביום ראשון, כאשר הגיעה העת לעסוק בסידורים הראשונים וברכישת הכלים הנחוצים בעבור הבית החדש, פנה לרעייתו הצעירה ואמר:

"הן ידוע, כי הכל הולך ונחתם על פי ההתחלה, וכאשר מבקשים לבנות בניין רב קומות יש לאזן וליישר את יסודותיו במחשבה תחילה. על כן מבקש אני שימי נישואינו הראשונים יהיו כולם קודש לתורה ועמלה. הבה נדחה אפוא את הסידורים הנחוצים בכמה ימים!"

הרבנית, שאומנה בבית אביה הדגול על ברכי התורה והיראה, נעתרה לבקשה אך בטרם הביעה את הסכמתה, שאלה: "למשך כמה זמן נדחה את ההיערכות והסידורים?"

"למשך אלף ימים!" הפטיר רבינו בעוד רעייתו מתרצה לבקשתו.

במשך אלף ימים שקד רבנו על תלמודו ללא הפוגה. לאחר שחלפו הימים הקצובים, התברר כי הסידורים והסידורים ההכרחיים כבר בוצעו על ידי הרעייה הצעירה, ואילו הסידורים שהמתינו עד כה יכולים לסבול דיחוי של עוד אלף ימים!

כך חלפו להם אלף ימים ולאחריהם עוד אלף ימים ולאחריהם עוד אלף ימים בהם הפך רבנו מחתן רך בשנים ומצורב צעיר לגברא רבה ולפוסק הדור, שהבהיק את שמי העולם בתורתו ובפסקיו.

ראויה לציון הקפדתה העצומה של הרבנית במשך כל ימיה, שלא להפריע את בעלה הדגול מלימודו ויהי מה. היתה זו הנהגה מופלאה, האפופה במסירות נפש של ממש. ברבות הימים התבטאה הרבנית באוזני אחד מנכדיה ואמרה: "אני תולשת את שערות ראשי כדי שלא לדבר עימו דברים בטלים, ואתם מדברים איתו כל כך הרבה!?"

'כשהרב באמצע הלימוד הוא שקוע לגמרי, הוא אינו שומע כלום ואינו רואה כלום!'

אם חלוף השנים שמעו של רבנו הלך וגדל, ורבים התדפקו על דלתותיו יומם וליל, מי בבקשת צעה והכוונה, מי בשאלת הלכה והוראה ומי בענייני

השקפה והנהגה. המונים עשו דרכם אל פאתי שכונת "מאה שערים". ראשי ישיבות, רבנים, דיינים ופוסקי הלכה וכן יחידים, שניצבו בפני בעיות סבוכות הטעונות הכרעה, שירכו את רגליהם אל מעונו הצנוע וביקשו לפגשו פנים אל פנים.

הפונים הרבים שלא ידעו על סדריו הקבועים והחרוטים בסלע, הגיעו אל ביתו שם היתה הרבנית מקבלת אותם במאור פנים ובהתנצלות מה ומסבירה, כי הרב שוהה עתה בבית המדרש "אוהל שרה" ואי אפשר להפריעו.

"עתה שעת הסדר הקבועה שלו", היתה חוזרת על דבריה יום יום מבלי לאות, "אם זו שאלה של פיקוח נפש ניתן להקיש על דלתות בית המדרש הנעולות או על החלון. אבל האמת היא שחבל על המאמצים, אפשר לדפוק כמה שרוצים, אך כי אין הוא פותח פיו עד שמרן פונה אליו בשאלה: "נו, וואס זאגסטו?" מה אתה אומר?"

לכן מוטב לחכות לערב, לשעות קבלת הקהל, בהן קדיש הרב מזמנו לציבור השואלים."

היו שניסו את מזלם ופנו בכל זאת לנקוש על דלתות בית המדרש, אך העלו חרס בידם, רבנו לא שמע ולא הרגיש מאומה. אחד המתדפקים שחזר אל הבית רווי אכזבה כדי לברר את זמני קבלת הקהל, שפך לבו בפני הרבנית והצר על השאלה הדחופה שתצטרך להידחות במשך מספר שעות עד לעת היעודה.

בנסיון לנחמו הפטירה הרבנית: "מה אפשר לעשות. כל יום מגיעים לכאן אנשים, שבפיהם שאלות דחופות, ולכולם אני אומרת אותו הדבר: 'כשהרב באמצע הלימוד הוא שקוע לגמרי, הוא אינו שומע כלום ואינו רואה כלום!'"

לאחר רגעים מספר, בנסיון להפיס את דעתו, הוסיפה הרבנית משפט המגדיר את מהות חייו של מרן: "הוא אינו פותח את הדלת לאיש, פשוט שאינו שומע. אולי כשיבוא המשיך יפתחו דלתות 'אוהל שרה' לראשונה באמצע סדר לימודו, אך עד אז לא מסתבר שהדבר יקרה אי פעם!"

כי אין הוא פותח פיו עד שמרן פונה אליו בשאלה: "נו, וואס זאגסטו?" מה אתה אומר?

נכדו הרב ליפא ישראלזון מספר: ככל שהאנשים היו גדולים יותר, כך הם ידעו להעריך את תורתו יותר! פעם פניתי אל דודי, רבי חיים קניבסקי, בענין ציבורי נצרך ביותר וביקשתי ממנו להעלות את הנושא לפני סבי. הגר"ח נענה והשיב כי אם יזדמן לו להיות בירושלים בעת בחימו אינו עוסק בלימודו, הוא יעלה בפניו את הדברים.

ימים ספורים לאחר מכן נודע לי, שלמחרת היום מוזמן הגר"ח לשמש כסנדק בברית, שתיערך באולמי "בנות ירושלים" בשעת צהריים בה מרן הגר"ש נח קמעא וסועד את ליבו. מיהרתי לבית הגר"ח וצינתי בפניו, כי כדאי לנצל את ההזדמנות בה ישהה בסמוך לבית מרן הגר"ש בעת הצהריים

כדי לשוחח עימו בענין בו נדברנו.

"באמת זו הזדמנות", השיב לי הגר"ח "אפנה לבית מורי חמי לאחר הברית, ואם אגיע בשעה שאינו יושב ולומד, אכנס ואדבר עימו על כך".

"מדובר בענין מאוד חשוב!" הגבתי, "אולי כדאי לדבר עימו בכל מקרה, אף אם ילמד באותה שעה!"

ברם הגר"ח דחה את דברי והשיב: "איני יכול להפריע לו באמצע הלימוד! אין לנו שום השגה בלימוד של הסבא, מדובר בהרבה יותר ממה שאנחנו מבינים!"

יראת הכבוד והתבטלותו בפני מרן הגר"ש בלטו לעין כל. כל כמה וכמה פעמים הבחנו, כי אין הוא פותח פיו עד שמרן פונה אליו בשאלה: "נו, וואס זאגסטו?" מה אתה אומר?

בהזדמנות אחרת העיד בפני הגר"ח, כי מעולם לא אמר דעתו בפני מרן הגר"ש מבלי שהוא עצמו יפנה אליו תחילה וישאל לדעתו בענין.

"יישר כח עליך לומר לאמא!" הגיב רבינו בבדיחות

כאשר בנו של רבי יצחק זילברשטיין בא בברית האירוסין, נערך הטקס במעונו של מרן, כשסבת החתן, הלא היא הרבנית שיינא חיה אלישיב ע"ה

טורחת ומכינה תופינים ומגדנות עבור האורחים. לאחר שרבינו כיבד את האירוע בנוכחותו הקצרה, הוא קם ממוקומו שבראש השולחן ויצא את הבית כדי למסור את השיעור הקבוע, שהתקיים מידי יום ביומו בבית המדרש "תפארת בחורים".

על מפתן הבית המתינה אם החתן, הרבנית שושנה זילברשטיין ע"ה, שפנתה אל אביה הגדול ואמרה: "רוצה אני לומר יישר כח!"

"יישר כח עליך לומר לאמא!" הגיב רבינו בבדיחות, "היא הכינה את העוגות ואת השתיה, בעוד אני לא טרחת במאומה!"

אולם הרבנית זילברשטיין שבה והסבירה את כוונתה: "רוצה אני לומר יישר כח על שנתרת להקציב לנו דקות אחדות מזמנך היקר!"

היה זה אות ומופת לגדלותו של אותו בית דגול, שכל יוצאי כתליו ידעו גם ידעו, כי אן בנמצא דבר יותר יקר מאשר זמנו של העמל בתורה, שכל רגעיו ושניותיו קודש לתלמודו ושקידתו!

לימים התבטאה הרבנית עליזה שושנה זילברשטיין ואמרה: "שני דברים בלטו בבית אבי: ההקפדה על אמת, והתחושה כי מי שמתבטל ולא לומד, המבט עליו הוא 'שביל מה אתה חי?!'"

(מתוך עמודו של עולם)

הצטרפו גם אתם
וקבלו ישירות
למייל שלכם
את מגזין אחינו
לחינוך ותורה
'בית היין'

לחצו כאן

או שלחו מייל לכתובת
dirshu@dirshu.co.il